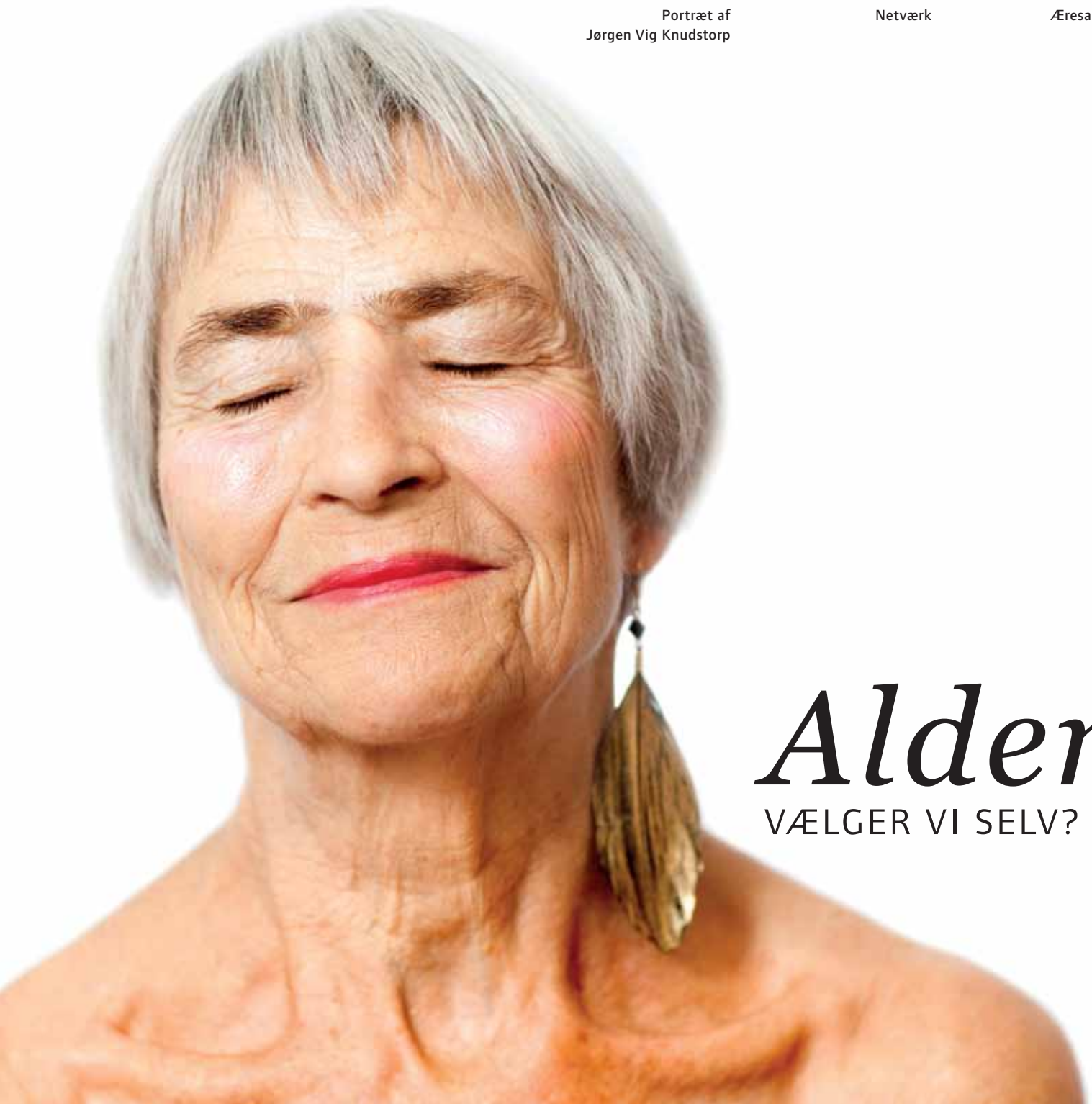

Portræt af
Jørgen Vig Knudstorp

Netværk

Æresalumne

Alder

VÆLGER VI SELV?

AUGUSTUS er Aarhus Universitets alumnemagasin. Det indeholder nyheder og informationer til kandidater, bachelorer, medarbejdere, samarbejdspartnere og andre interesserede. "Alumne" er en betegnelse, som universiteter rundt om i verden bruger om deres tidligere studerende. AUGustus er en sammentrækning af AU for Aarhus Universitet og gustus (latin), som betyder smagsprøve. Deraf navnet AUGustus.

INDHOLD

NR.2 SEPTEMBER 2012

FORSIDEFOTO: LISE BALSBY

UDGIVER

Aarhus Universitet
Nordre Ringgade 1, 8000 Aarhus C
E-mail: augustus@au.dk
Hjemmeside: www.au.dk/augustus

ANSVARSHAVENDE REDAKTØR

Bjerg Tulinus

REDAKTØRER

Ida Hammerich Nielson
Peder Holm-Pedersen

REDAKTION

Helge Hollesen
Hans Plauborg
Lasse Emil Frost
Lars Kruse (foto)
Jesper Rais (foto)
Lise Balsby (foto)
Astrid Friis Reitzel (layout)

ABONNEMENT

Hvis du er alumne fra AU, kan du ændre dit abonnement på AUGustus på www.gerda.au.dk. Hvis du ikke allerede har en profil i alumnenetværket, er det nemt og hurtigt at oprette en, og du får samtidig også adgang til mange andre tilbud til AU's alumner. Du kan også læse AUGustus som e-magasin på www.au.dk/augustus.

PRODUKTION

vahle+nikolaisen

OPLAG

65.200 stk.

ISSN

1603-8193

Gengivelse af AUGustus er tilladt ifølge de gældende Copydan-aftaler.

Ungdommen udvider

- og æder sig ind på både barndom og voksendom.

Idehistoriker Jens Erik Kristensen analyserer tidens ungdomsmani.

Udødelighedens fødsel, død og genopstandelse

Vi har ikke altid næret forestillinger om vores udødelighed. Faktisk fødes tanken om menneskets udødelighed først i århundrederne op til Kristi fødsel på tværs af kulturer og religioner. Siden har forestillingerne om det evige liv levet en usikker tilværelse.

6

Leder i legeland

Gør han det rigtige, vil det gå LEGO godt.

Gør han det forkerte, findes LEGO ikke om 20 år.

Mød LEGO-direktør Jørgen Vig Knudstorp.

Leder 5

Alumneportræt: Jørgen Vig Knudstorp 6

ALDER: VÆLGER VI SELV?

Ungdommen udvider 12

Dømt til livslang udvikling 16

Aldring er (stadig) en videnskabelig gåde 20

Udødelighedens fødsel, død og genopstandelse 22

At blive voksen kræver børn og bolig 26

På sporet af den tabte tid 28

Til kamp mod Alzheimers 30

De begunstigede bedsteforældre 32

Årets æresalumne: Antropologiens førstedame

Hun fik undervisning på en nedlagt jernbanestation, lavede feltstudier fra en lerklinet hytte – og endte med at blive Danmarks ambassadør i Ghana, Indien og Tanzania.

Antropolog Birgit Storgaard Madsen modtager Aarhus Universitets æresalumnepris 2012.

ALUMNESTOF

Årets æresalumne: Antropologiens førstedame 36

Ny håndbog lærer dig at netværke 38

Alumner med teater i blodet 40

Fra AU til Indien 42

Alumner sætter aftryk på nye uddannelser 45

AU i sort/hvid 46

36

40

Alumner med teater i blodet

Pudderparrykker, store kjoler og dialoger fra 1700-tallet. En flok AU-alumner fra vidt forskellige fag mødes om passionen for klassisk teater i Teaterselskabet Pulchra Semper Veritas.

HVEM MODTAGER AUGUSTUS?

POST

- Alumner af dansk nationalitet med en kandidat-, master- eller MBA-uddannelse.
- Alumner med en aktiv profil i alumnenetværket på www.gerda.au.dk, som har markeret i deres profil, at de kan kontaktes på dansk.
- Hvis flere alumner bor på samme adresse, sendes AUGustus kun til den ene.

Hvis du er alumne fra AU, kan du ændre dit abonnement på AUGustus på www.gerda.au.dk. Hvis du ikke allerede har en profil i alumnenetværket, er det nemt og hurtigt at oprette en, og du får samtidig også adgang til mange andre tilbud til AU's alumner.

Du kan også læse AUGustus som e-magasin på www.au.dk/augustus

Universitetsuddannelser I FOKUS

AF REKTOR LAURITZ B. HOLM-NIELSEN

Efter en rolig sommer mærker universitetet nu igen sin puls med videbegærlige studerende i færd med at etablere faglige og sociale fællesskaber, der kan styrke dem gennem deres uddannelser. Det er en tid med fordybelse og videnopbygning, som jeg håber, at alle vil opleve som noget helt særligt.

Også politisk er uddannelse i fokus lige nu. Regeringen har en klar ambition om, at vi skal uddanne "den dygtigste generation nogensinde", og at langt flere skal have en videregående uddannelse: 60 procent af en ungdomsårgang skal have en videregående uddannelse, heraf 25 procent en universitetsuddannelse. En ambition, som efter min mening er helt rigtig, eftersom uddannelsesniveaet i nogle år har været stagnerende, og fordi et åbent samfund i global konkurrence skal måle sig med de bedste vidensamfund i verden.

Med det rekordstore optag i år er vi ikke langt fra 60/25-målet. Aarhus Universitet har netop budt velkommen til 7.200 nye bachelorstuderende, som nu indtager universitetets studiesteder. Dette omfatter i år også de 550 nye ingeniørstuderende.

Ud over et øget optag har et af sommerens helt store samtaleemner været kvaliteten af universitetsuddannelserne. Senest har de fået et skud for boven i en ny rapport fra Rigsrevisionen, der som udgangspunkt har undersøgt virkningerne af de forhøjede STÅ-takster på 5.000 kroner per år til samfundsfag og humaniora. Rapporten fremhæver et lavt timetal og for lidt forskningsbaseret undervisning, men den indfanger ikke kompleksiteten og rammevilkårene for universiteterne, og den er ikke et udtryk for indsigt i, hvad det vil sige at være et universitet.

Aarhus Universitet klarer sig imidlertid pænt i undersøgelsen sammenlignet med andre danske universiteter. Timetallet er steget med 10 procent, og antallet af timer, der undervises af forskere, er steget med 60 procent på de udvalgte uddannelser. Vi har nu besluttet på lige fod med andre universiteter at garantere et minimumstimetal til bachelorer i 2014 på 12 undervisningstimer, men samtidig understreget, at universitetet løbende vil udvikle undervisningsmiljøet og læringsprocesserne – fordi det er for simpelt udelukkende at opstille timer

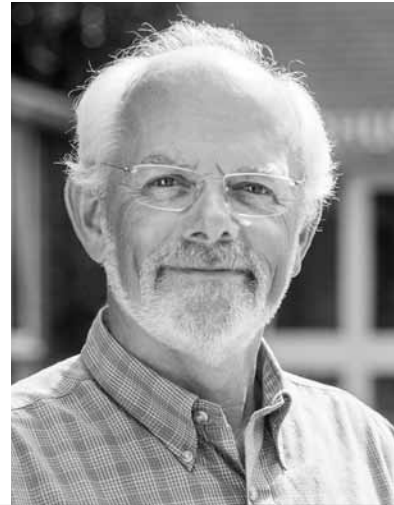

FOTO: LUTZ KRUSE

og forskningsdækning som forståelse af forskningsbaseret undervisning. Den fordybelse, som et universitetsstudium forudsætter, kan simpelthen ikke måles af revisorer – som der på en tavle på Einsteins kontor stod: "Ikke alt, der kan tælles, tæller. Og ikke alt, der tæller, kan tælles."

Således har vi blandt andet stor succes med at trække mange af vores dygtige alumner og andre eksterne eksperter ind i undervisningen. De udgør et meget væsentligt og vigtigt element i undervisningen i kraft af deres professionelle erfaringer, og de er et værdifuldt bindeled mellem de studerende og arbejdsmarkedet.

Den store bevågenhed på universitetsuddannelserne er kun positiv. Alle har vi en fælles ambition om at sikre gode uddannelser af høj kvalitet. Men det er kun universiteterne, som kan sikre kvaliteten af uddannelserne, og som kan skabe det studiemiljø, der får de studerende til fuldt og helt at engagere sig i deres studieliv. Det er det, vi arbejder for på Aarhus Universitet. ■

i legeland

Gør han det rigtige, vil det gå LEGO godt. Gør han det forkerte, findes LEGO ikke om 20 år. Mød LEGO-direktør Jørgen Vig Knudstorp, der trives med det store ansvar – men som også savner den faglige fordybelse på Aarhus Universitet.

AF IDA HAMMERICH NIELSON

– Når jeg besøger Aarhus Universitet i dag, kan jeg godt blive lidt ked af, at mit gamle institut ikke findes mere. Jeg ved godt, det er skideforstokket. Forandringerne på universitetet rummer jo nye, spændende muligheder.

LEGO-direktør Jørgen Vig Knudstorp læner sig tilbage i stolen og kigger eftertænksomt ud gennem de runde, lidt lærde briller.

– Det handler nok bare om, at jeg har så mange gode minder fra det institut – og fra min studietid i det hele taget. Tidligere kunne jeg faktisk blive helt vemodig, når jeg besøgte universitetet. Så glad var jeg for at gå der.

Lange lige veje. Lastbiler. Vidtstrakte grønne marker. Køreturen fra Aarhus til Billund byder ikke på store overraskelser. Indtil en ridderborg pludselig tårner sig op – og høje skrig flænses

luften. X-treme Racers, LEGOLANDs vildeste rutsjebane, har netop taget turen ned og op ad bakken og befinder sig nu mellem trætoppene. Før det går nedad igen. Et par minutters kørsel fra den pulserende forlystelsespark, midt i et stille villakvarter, ligger LEGOs hovedkvarter.

Receptionen er klædt i LEGOs gule og røde farver. Her er grønne oaser med rislende vand og store beholdere fyldt med hvide LEGO-klodser, hvor alle kan give kreativiteten frit løb. En mand i jakkesæt står og bygger et hjerte.

BOGHANDEL

Direktørens kontor ligger for enden af en lang gang. "Velkommen". Jørgen Vig Knudstorp sidder ved sit skrivebord og vinker med den ene hånd, mens han med den anden klapper videre på tastaturet. Kort efter rejser han sig op, hilser smi-

FOTOS: JESPER RAIS

lende og byder på kaffe på sit kontor, der ligner enhver otteårig drengs drømmeværelse. Her er massevis af farvestrålende LEGO-æsker på hylderne og meterhøje LEGO-figurer på gulvet. LEGO-direktøren tager plads i en knaldrød stol mellem Darth Vader og en bistert udseende cowboy.

Jørgen Vig Knudstorp er direktør for verdens tredjestørste producent af legetøj og har ansvar for over 10.000 fuldtidsansatte. Sit første lederjob fik han, mens han studerede økonomi på Aarhus Universitet. Han var med til at starte en lille boghandel, der solgte bøger til økonomistuderende: Økonomisk Bogformidling. Jørgen Vig Knudstorp stod ikke selv bag disken. Det havde han folk til. Han blev hurtigt formand for boghandlen med ansvar for regnskaber og ansættelser – og nød at stå med ansvaret for at drive den lille virksomhed på bedste vis.

– Set i bakspejlet har jeg hele mit liv påtaget mig at være >

– Jeg så det som en kæmpe gave at få lov til at studere på Aarhus Universitet. Jeg følte mig privilegeret. Debatten går i dag ofte på, om de studerende får nok i SU, men vi har altså verdens mest generøse undervisningssystem. Jeg ville ønske, at de studerende nogle gange tænkte: "Hold kæft, hvor er jeg heldig." Og så gøre studietiden til en oplevelse for livet, siger Jørgen Vig Knudstorp.

leder i flere forskellige situationer. Tilbage i folkeskolen var jeg også elevrådsformand. Dybest set handler ledelse om at tage initiativ og tage ansvar, og det kan jeg rigtig godt lide. Der er måske et ledergen i mig, siger han.

INTELLEKTUEL NYSGERRIGHED

Ledergenet betød dog ikke, at Jørgen Vig Knudstorp ville have overstået uddannelsen i en fart, så han hurtigt kunne komme ud i erhvervslivet. Slet ikke. For Jørgen Vig Knudstorp elskede at gå på Aarhus Universitet. Han elskede fredagsbaren, festerne, foreningerne og det livlige miljø i den samfunds-faglige gård, hvor jura-, økonomi- og statskundskabsstuderende hang ud på kryds og tværs. Mest af alt elskede han den faglige fordybelse – så meget, at han efter endt kandidatuddannelse skrev ph.d. om krydsfeltet mellem økonomi og strategi.

– Jeg valgte at skrive ph.d., fordi jeg var nysgerrig. Min intellektuelle nysgerrighed er min drivkraft, og i dag læser jeg stadig faglitteratur og har faglige kontakter på universiteter rundt om i verden, siger Jørgen Vig Knudstorp.

Da ph.d'en var afleveret i 1998, fik den 30-årige Jørgen Vig Knudstorp dog lyst til at komme ud og bruge teorierne i praksis. Han greb attachémappen og arbejdede tre år i et konsulentfirma, hvor han hurtigt steg i graderne. Herefter blev han ansat som analytiker i LEGO. Efter to år var han økonomidirektør. Efter yderligere et halvt år direktør for hele koncernen.

– Det sker kun, fordi jeg brænder for ledelse, siger Jørgen Vig Knudstorp som forklaring på den eksplosive karriere.

LEDELSE ER ET HÅNDVÆRK

Jørgen Vig Knudstorp overtog en virksomhed, der lå på dødslejet. Det blev lagt på hans skuldre at redde LEGO. Og det gjorde han. På kort tid fik han vendt et milliardunderskud til overskud via en skrap kur bestående af frasal, massefyringer og udflytning af tusindvis af arbejdspladser. Han er tidligere blevet beskyldt for at være brutal, men han afviser, at han har en indre diktator i sig.

– Som topleder skal man kunne holde fokus. Hvis du skal

tage hensyn til 20 i Billund, hvad så med de 8.000 andre i koncernen? har han tidligere sagt om den redningsaktion, som i folkemunde er blevet døbt "Knudstorp-kuren" – og som i 2006 indbragte ham titlen som "Årets leder" af Ledernes Hovedorganisation.

Ledelse er et kompliceret håndværk. Man kan ikke lære det på skolebænken – heller ikke på universitetet. Det troede den unge økonomistuderende ellers en overgang. I studietiden på Aarhus Universitet skulle Jørgen Vig Knudstorp forberede en introduktion til nye studerende sammen med den daværende institutleder Svend Hylleberg. De to havde en diskussion om, hvor meget de skulle tale om mange af de nye økonomistuderendes store drøm: drømmen om at blive leder.

– Svend sagde til mig: "Jørgen, økonomistudiet handler overhovedet ikke om at blive leder." Jeg tænkte: "Ah, det må da handle lidt om det, vi har jo fag om virksomhedsledelse." Men han havde fuldstændig ret. Det forstod jeg bare ikke på det tidspunkt, siger Jørgen Vig Knudstorp.

– Det teoretiske perspektiv, du får på universitetet, har ikke meget at gøre med det at være leder i praksis. Ledelse er et håndværk, man lærer gennem dagligt arbejde. Det er en blanding af økonomi, sociologi, psykologi, kulturforståelse og meget, meget mere, siger han.

GLOBALISERING PÅ DAGSORDENEN

I sine første år hos LEGO var Jørgen Vig Knudstorp kendt for sin afslappede tøjstil med stormasket striktrøje, campingbukser og gummisko. I dag er skoene sorte og blankpudsede, skjorten lyseblå og nystreget. Manchetknapperne er formet som gule LEGO-klodser. Afslappetheden er dog stadig til stede hos LEGO-direktøren som et naturligt, smilende nærvær. Han er, som nogle vil udtrykke det, "helt nede på jorden".

Apropos jorden, så står den faktisk lige foran ham – i form af en jordklode lavet af LEGO-klodser. Rundt omkring på kloten står små LEGO-mennesker, der symboliserer, at LEGO er til stede i hele verden. Jordkloden balancerer på næsen af en LEGO-sølvøve. For den er det hele en leg. Det er det ikke for Jørgen Vig Knudstorp. Globaliseringen er alvor. >

” LIGESOM LEDELSE ER ET HÅNDVÆRK, MAN
SKAL LÆRE GENNEM MESTERLÆRE, SÅ
ER FORSKNING DET OGSÅ. JEG GØR MIG INGEN
FORESTILLINGER OM, AT JEG KAN VENDE TILBAGE NU.
MINE KUNDSKABER ER SIMPELTHEN FOR RUSTNE.

Jørgen Vig Knudstorp

– Da jeg kom til LEGO, havde organisationen tabt sin selvtillid og identitet. Man vidste ikke, hvad man stod for. Min rolle var at skabe en identitet, som gør, at folk kan træffe de rigtige beslutninger uden at få besked. Man kan ikke lede 9.000 mennesker ved hele tiden at gå rundt og fortælle dem, hvad de skal gøre. Man skal skabe en kontekst omkring dem, hvor de sagtens selv kan træffe beslutninger, siger Jørgen Vig Knudstorp.

LEDELSE IFØLGE JØRGEN VIG KNUDSTORP:

Essensen af ledelse er at sætte retning og prioriteter og så influere mennesker til at opnå dem. Det betyder, at fokus på resultater skal følges op af et lige så stort fokus på relationer. Det emotionelle er lige så vigtigt som det rationelle. Du er måske bedre til det ene end det andet, ligesom du måske er venstre- eller højrehåndet, men i sidste ende skal du bruge begge hænder for at have en effekt.

Du kan ikke lede mennesker, hold eller organisationer, hvis du ikke kan lede dig selv. At lede sig selv handler om at tage initiativ og udfordre status quo, sætte en retning, der gør en forskel, og få det gennemført. Logikken er den samme, men virkemidlerne nogle andre, når man skal få det til at ske gennem andre – især, når man leder gennem hele organisationer med hundred- eller tusindvis af kollegaer.

Ledelse er en praksis, som man bedst lærer gennem mesterlære, hvor man er en mere erfaren leders lærling ("går føl"). Man kan ikke læse sig til ledelse, men man kan inspireres af andres erfaringer og danne sig nogle begrebsapparater om ledelse, som man kan navigere ud fra. Det er et multidisciplinært felt, som man bygger oven på en fagspecifik kompetence som for eksempel produktudvikling, jura, marketing, lægevidenskab og så videre.

Ledelse gør en forskel. Vi har alle prøvet det – at være i et team eller en organisation, hvor ledelsen er dårlig. Omkostningerne ved dårlig ledelse er personlige, økonomiske og samfundsmæssige. Det gør det til et tungt og fascinerende ansvar, fordi det virkelig betyder så meget.

– En af mine største faglige udfordringer lige nu er, hvad globaliseringen betyder for et firma som LEGO. Man kan ikke analysere sig frem til et svar, man må eksperimentere sig frem. Hvis jeg får løst det rigtigt, vil det gå LEGO godt. Hvis jeg får løst det forkert, findes LEGO ikke om 20 år. Det er en kæmpe udfordring, som er vildt spændende og ekstremt motiverende, siger Jørgen Vig Knudstorp.

LEGO-direktøren vil også gerne sætte globaliseringen på dagsordenen på Aarhus Universitet. Han er med i Business and Social Sciences' "Advisory Board", hvor han sammen med en række andre erhvervs personer rådgiver fakultetet om blandt andet samarbejde med det omgivende samfund. Hans lille skub til fakultetet vil være, at man beskæftiger sig med nogle af de store spørgsmål i tiden, for eksempel hvad Danmark skal gøre for at overleve i en tid med globalisering og digitalisering.

– Jeg er meget bekymret for, hvad Danmark skal leve af i fremtiden. Det kunne være spændende at få det spørgsmål belyst af forskningen. Det kræver, at man arbejder tværfagligt og udnytter det brede fakultet, man har skabt, siger han.

LEGO-direktøren ser store muligheder i den nye organisation af universitetet. Også selvom hans gamle institut ikke findes mere.

ET BUNDLØST JOB

Det hårdeste ved jobbet som LEGO-direktør er ifølge Jørgen Vig Knudstorp, at han altid er på. Selv når han holder fri med hustruen Vanessa og deres fire børn hjemme i fødebyen Fredericia, sniger arbejdet sig ind i tankerne.

– Mit job er som at have sin egen lille købmandsbutik, hvor man hele tiden kan se, om de rigtige varer er på hylderne. Det er hele tiden mig, der er ansvarlig for, at virksomheden holder kursen. På den måde har jeg aldrig helt fri. Det kan godt være hårdt, og nogle gange kan jeg næsten nå dertil, hvor jeg tænker, at det egentlig ville være o.k. at blive fyret – og måske lige have et år mellem to job, siger Jørgen Vig Knudstorp. Efterfulgt af et stort grin. Ansigtet lægges i alvorlige folder igen.

– Det er et superspændende arbejde, jeg har. Men jeg kan godt forstå de mennesker, der siger, at man ikke kan være i sådan et job hele livet. ■

tema

Alder:

VÆLGER VI SELV?

Ungdommen er over os. Vi skal alle holde os sunde og raske og i evig udvikling. Det er blevet gammeldags at være gammel. Men hvad vil det egentlig sige at blive ældre? Og hvilke konsekvenser har vores jagt på evig ungdom?

UNGDOMMEN *udvider*

FOTO: FRANCINE FLEISCHER, CORBIS

Ungdommeligheden er over os. Og den æder sig ind på både barndom og voksendom. Idehistoriker Jens Erik Kristensen (56 år) analyserer tidens ungdomsmani og peger på faldgruber. For når vi alle vil være unge, hvem skal så være de voksne opdragere?

AF PEDER HOLM-PEDERSEN, 36 ÅR

Voksne mænd i hængerøvsbukser og omvendt kasket. Mødre, der deler både garderobe og pighemmeligheder med deres døtre. En gråhåret farfar, der har anskaffet sig en motorcykel i sit efterlønssotium. Og en flok otteårige piger, der koncentreret betragter hinanden, mens de prøver at efterligne koreografien fra den seneste musikvideo med popidolet Lady Gaga.

Der er mange tegn på ungdommens

ekspansion i en tid, hvor både børn og voksne, ja sågar ældre efterstræber det ungdommelige. Det fortæller lektor og idehistoriker Jens Erik Kristensen. Han taler ligefrem om ungdommens gøgeungeffekt:

– Ungdommen blev egentlig født som en kort overgangsperiode imellem barndommen og voksendommen, men nu er den som en anden gøgeunge i fuld gang med at presse både barndom og voksen-

dom ud af reden, siger han, da AUGustus har sat ham stævne for at høre, hvordan han ser ungdommen brede sig og ikke mindst, hvorfor det sker netop nu.

BARNDOMMEN KRYMPER

Jens Erik Kristensen ser tydeligt ungdommen æde sig nedad i barndommen.

– Det er ikke længere et lukket og beskyttet land. Barndommen er for længst blevet invaderet af ungdommen

med dens populærkultur, idoler, mode og selvscenesættelse.

Han peger for eksempel på, hvordan betegnelsen "tweens" er dukket op de seneste år som betegnelse for disse ungdommelige børn i alderen 10-12 år, der tidligere var børn, men som nu betragtes som netop "in-between" barn og teenager.

– De er stadig børn, men er hastigt på vej ud af barndommen. De kan slet ikke vente med at blive unge, og rent mentalt befinder de sig allerede i en ungdomsverden, men det med alkohol og faste kærester er ikke begyndt endnu. Og de kan som regel også stadig godt li' deres forældre, siger Jens Erik Kristensen.

Ungdommens invasion af barndommen sker primært gennem medier, musik og forbrug, forklarer han. Det er en udvikling, der har fået mange til at tale om, at barndommen krymper. Det er Jens Erik Kristensen enig i.

– Eller som man siger i USA: "Kids get older younger."

Måske bliver børn older younger, men de bliver ikke voksne. I hvert fald ikke lige med det samme, forklarer Jens Erik Kristensen.

Et godt eksempel på det, er den klassiske markering af overgangen mellem barn og voksen, nemlig konfirmationen. For der er sket meget, siden dengang konfirmanden fik et jakkesæt, et gebis og en tobakspung og således rustet

var klar til at tage fat på voksenlivets alvorligheder.

– Vi kender alle onklen, der stadig starter sin tale med det obligatoriske "Nu hvor du er trådt ind i de voksnes rækker ..." Men det er jo helt ved siden af. Nutidens konfirmander træder lige præcis ikke ind i voksenlivet, men ind i det ungdomsliv, de længe har haft som pejlemærke. Konfirmationen bekræfter, at de nu er fuldgældigt medlem med licens til at deltage i alt, hvad et ungdomsliv indebærer, siger Jens Erik Kristensen.

AT GØRE MÆND TIL DRENGE

Når vi først er blevet en del af ungdommen, er vi ikke meget for at forlade festen. Vi udskyder voksenlivets forpligtelser og fastholder ungdommen så længe som muligt. For eksempel bliver mænd i dag først gift, når de er 35 år. Kvinder når de er 32, forklarer Jens Erik Kristensen.

– Indtil da undgår de helst faste bindinger og forpligtelser. De vil have tid til selvrealisering og eventyr, ligesom de dyrker det ungdommelige look og sveder i fitnesscentre for at holde kroppen ung.

Jens Erik Kristensen mener, vi er vidne til en ungdomsmani, og sætter udviklingen på spidsen:

– Det handler ikke længere om, hvad der gør "drenge til mænd", men hvad der gør "mænd til drenge". Det er

en form for moderne umodenhed, der breder sig, hvor voksne mænd skejer ud som drengerøve, og kvinder dyrker det pigede – både i de voksne fællesskaber, og når de er sammen med deres børn.

Jens Erik Kristensen genkender så-mænd elementer af det fra sig selv. Med sine 56 år er han voksen. Eller som han med en god portion selvironi selv siger: en ældre ung.

– Jeg føler mig stadig som en drengerøv, og det er jo forfærdeligt at indrømme, men når jeg er sammen med mine to store teenagedrenge, kan jeg tage mig selv i at føle mig på niveau med dem. Ikke intellektuelt, men på niveau med deres drengerøvet, siger han og fortæller, hvordan de for eksempel mødes omkring musikken som ligeværdige drengerøve – og det gælder både rockmusik fra fars ungdom og ungernes nyere musik.

– Vi deler på mange områder kultur og til dels også smag. Musik, tv, film og ikke mindst humor. På den måde er det ikke et problem for mig at leve mig ind i og tage del i deres ungdommelige verden, siger han.

Jens Erik Kristensen sætter stor pris på det ungdommelige samvær med sine børn og forklarer, hvordan det var helt utænkeligt, at hans egen far på den måde skulle have taget del i hans liv, da han selv var knægt.

Men, indrømmer han, det er også en måde for ham selv at holde sig ung på. >

” DET HANDLER IKKE LÆNGERE OM, HVAD DER GØR "DRENGE TIL MÆND", MEN HVAD DER GØR "MÆND TIL DRENGE". DET ER EN FORM FOR MODERNE UMODENHED, DER BREDER SIG, HVOR VOKSNE MÆND SKEJER UD SOM DRENGERØVE, OG KVINDER DYRKER DET PIGEDE.

Jens Erik Kristensen, 56 år

” DEN HURTIGE FORKLARING LYDER, AT NÅR UDDANNELSE I DAG ER BLEVET TIL ”LIVSLANG LÆRING”, SÅ TRÆKKER DET OGSÅ UNGDOMMEN MED SIG, SÅ VI NÆSTEN KAN TALE OM LIVSLANG UNGDOM.

Jens Erik Kristensen, 56 år

– De opdaterer mig på ungdommeligheden, så jeg kan blive ved med at opleve mig selv som meget yngre mentalt, end jeg egentlig er. Så jo, jeg bruger mine børn til at holde mig ung, siger Jens Erik Kristensen.

ET NYT TEENAGELIV

Den glade ungdommeligheds ekspansion stopper ikke ved voksendommen. Den strækker sig ifølge Jens Erik Kristensen også langt op i alderdommen, og hans beskrivelse af et plus-65-liv får det næsten til at lyde som et nyt teenageliv – nu bare med andre midler.

– For mange er alderdommen blevet en ny frisættelse. Børnene er flyttet, arbejdslivet ophørt, konen eller manden er måske skiftet ud, og den store motorcykel, man altid havde drømt om, købt. Der er tid og råd til at rejse og opleve verden og sig selv på ny, så man tager lige en sidste tur til i karrusellen, inden det hele lukker og slukker.

Skulle det ikke være alle ældre, der kan genkende sig selv i det lidt kærleghedsbillede, så mener Jens Erik Kristensen ikke desto mindre, at alle ældre ikke bare har viljen til, men også er underlagt kravet om at holde sig ung langt ind i alderdommen.

FARMANDS KØBMANDSBUTIK

Men hvor er denne ungdommeliggørelse kommet fra, og hvad er den dybereliggende drivkraft bag dens eksplosive udbredelse?

En del af svaret på det spørgsmål kan vi ifølge Jens Erik Kristensen finde i den

historiske problematik, som ungdommen blev født af.

– Ungdommen som en overgangsfase mellem barn og voksen opstår historisk først i sidste halvdel af 1700-tallet. Inden da skete overgangen nærmest i ét hug. Men på det her tidspunkt begynder man at etablere et ”mellemrum”, hvor man trækkes væk fra barndommen, men uden at blive kastet direkte ud i voksenlivet.

Ifølge Jens Erik Kristensen handler ungdommens opståen om, at den moderne verden på dette tidspunkt får behov for mere dannelse og uddannelse end den, barnet får via skolepligten. Ungdommen er derfor uløseligt forbundet med uddannelse.

– Groft sagt handler ungdommen om, at den unge mand må uddannes, dannes og modnes, inden han kan træde til og overtage farmands købmandsbutik.

Og det er i den tætte forbindelse mellem ungdom og uddannelse, at vi ifølge Jens Erik Kristensen skal finde nøglen til, hvorfor ungdommen aktuelt ekspanderer langt ud over sine traditionelle grænser og tendentielt truer med at opsluge såvel barndom som voksendommen.

– Den hurtige forklaring lyder, at når uddannelse i dag er blevet til ”livslang læring”, så trækker det også ungdommen med sig, så vi næsten kan tale om livslang ungdom, siger han og forklarer, hvordan det, der engang var en ungdommelig udviklingstrang, i dag er blevet til udviklingstvång i alle livsaldre: – Er du ikke i udvikling, er du i dag un-

der afvikling. Vi skal alle udvikle os, lære nyt, være omstillingsparate og fleksible. Alt sammen egenskaber og kvaliteter, der historisk har kendetegnet ungdommen og denne relativt korte livsfase, men som nu er ophævet til norm for hele livet og frem for alt arbejdslivet. Vi er blevet livslange læringe, om man så må sige.

Derfor er ungdommeliggørelsen heller ikke bare et overfladefænomen, der kun handler om mode, livsstil og ungdommelig attitude.

– Det ungdommelige er simpelthen blevet idealet for, hvordan man skal være som individ. I evig udvikling.

DE VOKSNE ABDICERER

Men kan vi alle være unge og tage del i ungdommelighedens glæder på tværs af generationerne? Ja, det kan vi, men ikke uden omkostninger, fortæller Jens Erik Kristensen.

Han ser blandt andet nogle særlige pædagogiske udfordringer i udviklingen, der handler om vores forhold til begreber som modenhed og myndighed.

– Når forældre har travlt med at være unge ligesom deres børn, giver det problemer, for hvem skal så opdrage børnene til at blive myndige og modne voksne? spørger Jens Erik Kristensen.

– Det ungdommelige samvær med børn, som jeg jo også selv har glæde af, er i løbende konflikt med forældrerollen, for det er svært at påtage sig den myndige autoritet over for sine børn, når man lige har siddet og fortalt lumre vitser sammen.

På vej mod det ungdommelige samfund?

Mød Jens Erik Kristensen når AUGUSTUS inviterer til debat, hvor han diskuterer tidens ungdomsmani sammen med aldersforsker Tine Fristrup.

Se mere på side 35

Han mener, at ungdommelige forældre generelt har et problem med at påtage sig den traditionelle formynderrolle, hvor man vil noget med sine børn og nogle gange også beslutter noget imod deres vilje, fordi man ved, hvad der er bedst for børnene, og påtager sig det ansvar at beslutte det for dem.

– Det er det forældreansvar, de ungdommelige forældre abdicerer fra, når de for eksempel hellere vil være ligeværdige kammerater med deres børn i stedet for at være myndige og tydelige voksne. Det overlader et urimeligt ansvar til børnene selv at finde ud af, hvad der er bedst for dem.

De voksnes abdikation skaber ifølge Jens Erik Kristensen et opdragelses-vakuum, som ryster forholdet mellem modning og myndighed. Det skaber forvirring og betyder, at vi både som enkeltpersoner og som samfund har svært ved at håndtere grænsen mellem myndige voksne og umyndige børn og unge.

– Det ser vi, når vi vil gøre børn ansvarlige for forhold, vi som voksne og som samfund helt naturligt burde være ansvarlige for. For eksempel helt konkret, når det diskuteres, om den kriminelle lavalder skal sænkes, så vi kan gøre 14-årige børn til ansvarlige retssubjekter. I den anden ende af spekteret ser vi voksne, der langt op i trediverne stadig får lomme penge af deres forældre. ■

FAKTA

UNGDOMMENS HISTORIE

Ungdommen som en selvstændig livsfase er et barn af den moderne verden og opstår først i sidste halvdel af 1700-tallet, fortæller idehistoriker Jens Erik Kristensen.

Denne nye livsfases "raison d'être" finder Jens Erik Kristensen tydeligst formuleret hos den franske oplysningsfilosof Jean-Jacques Rousseau. I den filosofiske opdragelsesroman "Émile" fra 1762 beskriver Rousseau barnet Émiles udvikling og opdragelse til voksen mand.

– Rousseau beskriver en ynglingetid, en periode, hvor Émile uforstyrret og fjernt fra voksenlivet lærer at omgås sin natur, sin indbildningskraft og sine lidenskaber, så han kan modnes og dannes til voksenlivet. Ungdommen bliver Émiles anden fødsel, hvor han genfødes som mand til det virkelige liv, fortæller Jens Erik Kristensen.

– Og her ligger faktisk allerede skemaet for vores senere opfattelse af ungdommen som en periode, hvor den unge nysgerrigt skal udvikle og finde sig selv med alt, hvad dertil hører af uddannelse, dannelsesrejser og ungdommelige udskjelser. Alt sammen uden at være belastet af, men netop for at blive klar til sociale forpligtelser som arbejde og familie, siger Jens Erik Kristensen.

Ungdommens opståen er for Jens Erik Kristensen derfor uløseligt forbundet med uddannelse. Ungdommen opstår kort sagt, fordi den moderne verden har behov for mere uddannelse og dannelse end den, barnet får i den korte skoletid.

Derfor var ungdommen til at starte med også kun et borgerligt fænomen, fortæller Jens Erik Kristensen. Det var kun i de kredse, der var behov for den slags dannelse. Men i løbet af det næste århundrede spredte ungdommen sig og bliver et alment fænomen, og allerede omkring 1900 har vi de første ungdomsbevægelser. Der er mange stop på ungdommens kulturhistoriske vej frem til i dag. Jens Erik Kristensen peger blandt andet på den øgede fritid i efterkrigstiden, som muliggør udviklingen af en egentlig ungdomskultur. Og så selvfølgelig ungdomsoprøret.

– Ungdomsoprøret insisterede på, at ungdommen ikke bare var en overgangsfase, at de unge ikke bare ventede på at blive voksne, men at ungdommen i sig selv rummede værdier, som de forsøgte at gøre alment gældende i et oprør imod, hvad de anså for at være en stivnet og autoritær voksenkultur.

Det var som bekendt et oprør, der lykkedes til fulde. Nu er der nærmest ikke noget at gøre oprør imod længere.

– Fra at være en subkultur, der definerede sig i modsætning til de gældende normer, er det nu ungdommen selv, der er blevet den dominerende kultur, der presser sine normer og værdier ned over de andre livsfaser.

DEN NYE ALDERDOM

Dømt til livslang udvikling

AF BJØRG TULINIUS, 47 ÅR

Det er sensommer i Ry.

Stationsbyen i det midtjyske søhøjland har stadig kanogæster og andre turister på besøg. Blandt andet på campingpladsen, hvor lektor Tine Fristrup (47 år) og hendes familie har skiftet hverdagen i Roskilde ud med tre ugers telttur.

Vi har aftalt at mødes på Salon Solskin, midt på byens hovedgade, og mens vi venter på den obligatoriske caffè latte, fortæller hun om en ny bog, der netop er udkommet, som Lone Kühlmann og Henning Kirk har skrevet med den meget sigende titel: "Afskaf alderdommen – bliv i de voksnes rækker"

Bogen er selvfølgelig røget ind på Tine Fristrups radar. Hun forsker i vores syn på aldring og er lektor i gerontopædagogik.

Og som hun selv siger: Der sker rigtig meget i vores forhold til alder og aldring i de her år. For aldring er blevet et samfundsmæssigt og politisk meget højspændt område.

Som samfund har vi nemlig den store udfordring, at der bliver flere og flere ældre mennesker. Og hvis vi skal kunne klare den demografiske udvikling, så er det vigtigt, at de ældre holder sig sunde og raske så længe som muligt, så vi undgår en hel generation på overførselsindkomst.

– I de her år er der derfor ét fokus, der dominerer det hele, og det er sundhed. Alle taler om "sund og aktiv aldring", og det er et indsatsområde hos både WHO, OECD og EU, fortæller Tine Fristrup.

At der ligger et samfundsøkonomisk

perspektiv i det enorme fokus på sund aldring, kan man ifølge Tine Fristrup også se helt aktuelt i den danske reform af både efterlønnen og udsættelsen af pensionsalderen.

– Samfundet kræver med andre ord "sunde ældre", der holder sig i gang og forbliver på arbejdsmarkedet, hvor de kan fortsætte med at yde til fællesskabet. Den enkelte ældre får dermed et ansvar for at holde sig rask og aktiv, så vedkommende ikke bliver til en "ældrebyrde" for samfundet.

Når vi taler om sund aldring, er det derfor ifølge Tine Fristrup udtryk for en normativ italesættelse og endnu et eksempel på den tænkning om selvledelse, vi også ser andre steder, for eksempel i folkeskolen, hvor vi taler om barnets "ansvar for egen læring".

ILLUSTRATION: LOUISE THRAANE JENSEN, 30 ÅR

– Nu får den aldrende person ”ansvar for egen aldring”. Og dén norm har rigtig mange allerede taget til sig, også i deres egen italesættelse. For nylig var jeg ude ved nogle morgenbadere, hvor der var mange ældre, og der kunne jeg jo høre, hvordan de talte sammen om, at om morgenen er de ude at bade, så går de til noget lokal gymnastik om formiddagen, og frokosten er selvfølgelig både kolesterol- og kaloriefattig. De har faktisk rigtig travlt med at holde sig sunde.

HOLD DIG UDEN FOR ALDRENE

I de her år taler vi meget om, at det er idealet om evig ungdom, der gennemsyrrer vores kultur. Vi kan udsætte alderstegn som rynker og appelsinhud med produkter, der går under betegnelsen ”anti-age” og ”rejuvenation”. Vi er på

den måde omgivet af en forestilling om, at den kronologiske alder kan bremses eller udsættes.

Tidligere var der derimod en kulturel enighed om, at alderdommen var en slags naturlig aftrædelse. Når man blev ældre, skete det på grund af en biologisk nødvendighed, der også rummede et uundgåeligt fysisk forfald. Og som metafor kunne vi bruge årstidernes skiften som parallel til de forskellige livsaldre.

– Vi er gået fra at tænke på aldring som et naturligt fænomen, hvor vi fulgte naturens cyklus – forår, sommer, efterår og vinter. I dag handler det derimod om at holde sig uden for kategorierne og hele tiden være under udvikling. Alderstappen, som man også brugte som billede på livets stadier, med voksenlivet som trappens klimaks, er derfor også afløst af

en trappe, der bare fortsætter opad i en endeløs stigning, hvor du aldrig kommer i mål, lyder det fra Tine Fristrup.

Hun opsummerer ved at sige, at vi i dag faktisk skal mestre en ”aldringskompetence” – en kompetence til ikke at være sin alder!

DET POSITIVE OG FRISÆTTENDE

Selvfølgelig er der også mange positive aspekter ved, at man på grund af et bestemt fødselsår ikke længere er dømt til forfald og til at blive en del af en grå masse, når man når en bestemt alder. Det kan vi sagtens blive enige om, mens vi sidder på caféen, og begge har løsthængende, halvlange hår, bare tæer og sommerkjoler på – selvom vi måske begge før i tiden ville have været tæt på den alder, hvor spinlonkjolen begyndte >

FOTOS: LARS KRUSE, 56 ÅR

– Tænk, hvis man som ældre kunne sige: "Det er MIG, der kan vælge til og fra – også, om jeg vil følge de og de sundhedsforskrifter. Jeg har tyngden og livserfaringen – og er nået til at være den, jeg er, i kraft af mit levede liv."

at nærme sig, og en kort frisure ville være mere passende.

– Det er jo helt klart, at det nye "no age-samfund" også er en befrielse fra de stereotyper, der tidligere fulgte med synet på de ældre. Og det er jo ikke mindst efterkrigstidens generation, de såkaldte 68'ere, der har gjort oprør mod at blive behandlet som en ensartet, kedelig masse på grund af deres alder. Som sådan passer ældreoprøret ind i den individualiserings-tendens, der også præger tiden, siger Tine Fristrup.

Hvor pensionisttilværelsen før stod på stille venten og afvikling, står den derfor

nu både på golfrejser og højskolekurser i selvrealiseringens tegn. Der er tid til ferier uden for sæsonen, forelskelser og skilsmisser, folkeuniversitet og fransk kogekunst. For de velstillede. De ressourcestærke. Og dem, der kan klare sig selv.

Tine Fristrup vender tilbage til morgenbaderne. For blandt de morgenfriske ældre var der også en kvinde, der endnu ikke var pensionist som de andre. Da de efter dukkertten stod og tørrede sig til varmen, udbrode kvinden: "Ih, hvor jeg glæder mig til at gå på pension. Så får jeg tid til at være lige så aktiv som jer ..."

SER TENDENS TIL NYE STRATEGIER

Mens der altså afgjort er meget godt at sige om et syn på ældre som mennesker, der stadig har masser af muligheder og liv foran sig, så melder der sig samtidig en bekymring hos aldringsforskeren. For hvad med de ældre, der rent faktisk bliver syge, dem, der er afhængige af hjælp fra samfundet, og som altså ikke kan leve op til normen om livslang udvikling og "sund og aktiv aldring"?

– Hvad sker der, hvis vi bliver et samfund, hvor man ikke kan vise sin sårbarhed og sin afhængighed af andre? lyder det tankevækkende spørgsmål fra Tine Fristrup.

” HVAD SKER DER,
HVIS VI BLIVER ET
SAMFUND, HVOR MAN IKKE
KAN VISE SIN SÅRBARHED OG
SIN AFHÆNGIGHED AF ANDRE?

Tine Fristrup, 47 år

– Alderstrappen, som man også brugte som billede på livets stadier, med voksenlivet som trappens klimaks, er afløst af en trappe, der bare fortsætter opad i en endeløs stigning, hvor du aldrig kommer i mål, siger lektor Tine Fristrup.

Hun ser en tendens til, at der efterhånden begynder at dukke nye strategier op i forhold til det, hun kalder ”senlivet”, for som hun siger:

– Selvom vi ikke længere har den biomedicinske forfaldshistorie som den dominerende, så er sundhedsdiskursen jo stadig udtryk for et reduceret menneskesyn. Hvor er det syn på aldring, der handler om livserfaringen og den afklarethed i forhold til sig selv, som mange ældre jo har?

Tine Fristrup oplever også, at der kommer nye diskurser om aldring, der både inkluderer omsorgen og respekten for de mere skrøbelige ældre og samtidig

har blik for de mere dannelsesfilosofiske aspekter.

– Tænk, hvis man som ældre kunne sige: ”Det er MIG, der kan vælge til og fra – også, om jeg vil følge de og de sundhedsforskrifter. Jeg har tyngden og livserfaringen – og er nået til at være den, jeg er, i kraft af mit levede liv. Jeg står her! Men jeg vil gerne stå her sammen med dig og i fællesskab blive gammel sammen med dig – men på hver vores måde.”

Mød Tine Fristrup når AUGUSTUS inviterer til debat, hvor hun diskuterer tidens ungdomsmani sammen med idehistoriker Jens Erik Kristensen.

[Se mere på side 35](#)

*På vej mod det
ungdommelige samfund?*

AF IDA HAMMERICH NIELSON, 34 ÅR

ALDRING ER (*stadig*) EN VIDENSKABELIG GÅDE

En ting er sikker: Vi ældes, kroppen går i forfald, og til sidst dør vi.

Men videnskaben ved ikke hvorfor. AU-forskere undersøger én af teorierne:

Frie radikaler skader vores dna og forhindrer cellerne i at forny sig.

Sol, forurening, stress og usund mad fremskynder kroppens forfald. Men selv hvis du lever en fredfyldt tilværelse i naturen langt væk fra bilos og fastfood – indsmurt i solfaktor 50 – vil du alligevel ældes. Det sker nemlig hver gang, du trækker vejret. Når ilten kommer ind i kroppen, vil en del af ilten omdannes til frie radikaler – det vil sige kemisk ustabile molekyler, der gerne vil koble sig fast på vores arvemateriale, vores dna, inde i cellerne. Det har stor betydning for den måde, vores celler fornyr sig på.

– Når en celle skal dele sig, videregiver den en kopi af sit arvemateriale til den nye celle. Hvis der sidder et frit radikal på det oprindelige dna, vil det ikke kunne kopieres korrekt, og den nye celledna vil derfor have en fejl, som vil videregives til de kommende generationer af celler. Det resulterer i, at cellerne fungerer dårligere – og jo dårligere cellerne fungerer, jo dårligere vil kroppen og dens organer, muskler,

hjerne og knogler fungere, forklarer Tinna V. Stevnsner (49 år), lektor i molekylærbiologi.

SJÆLDNE SYGDOMME GIVER OS VIDEN OM ALDRING

Jo ældre vi bliver, jo flere frie radikaler har vi været udsat for – og jo flere skader sidder der på vores dna. Men samtidig er vi udstyret med nogle mekanismer i cellerne, som faktisk kan reparere dna-skaderne. Tinna V. Stevnsner og hendes kollegaer er meget optagede af at beskrive og forstå disse mekanismer i forsøget på at få dem til at virke bedre. I denne proces har de blandt andet kigget på en række sjældne sygdomme, de såkaldte førtidige aldringssyndromer, hvor børn bliver gamle alt for tidligt.

– De førtidige aldringssyndromer er genetiske sygdomme. Det gen, som er defekt hos disse patienter, er i stort set alle tilfælde et gen, der har med dna-reparation og dna-vedligeholdelse at gøre.

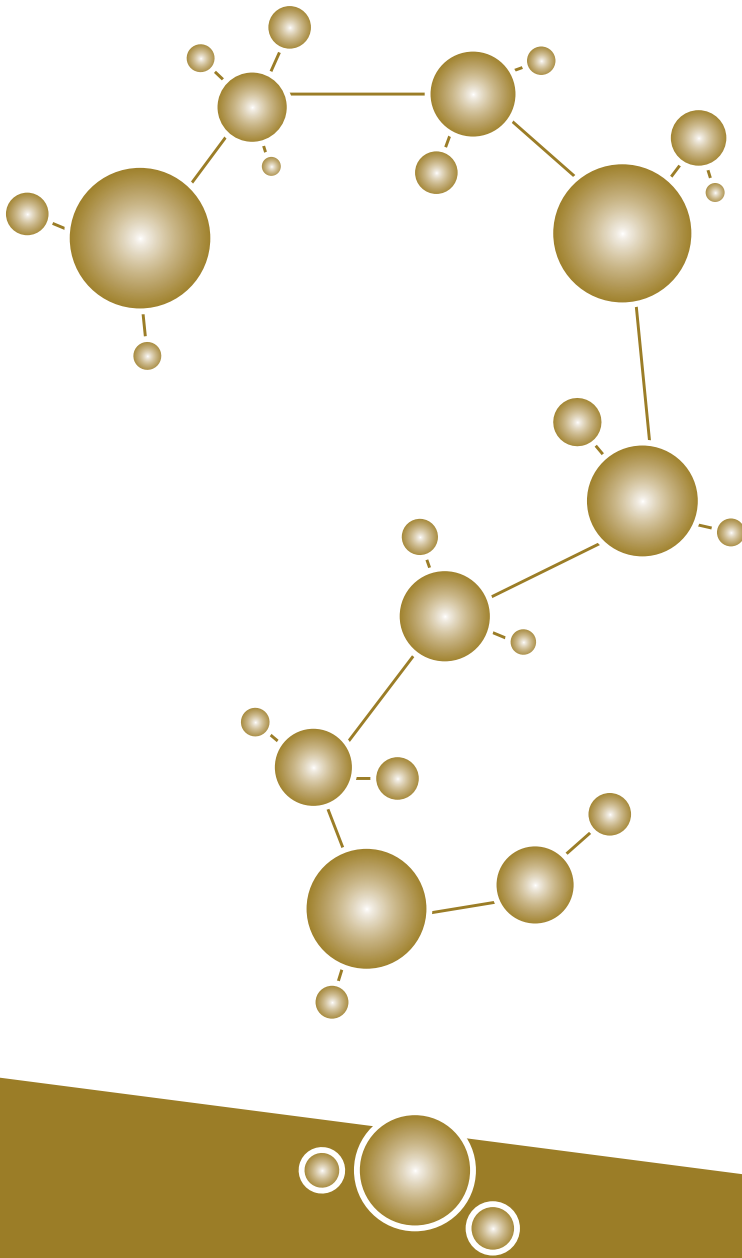
Det kan være med til at forklare, hvorfor vi ældes forskelligt – de gener, der står for dna-reparation, fungerer ikke lige optimalt for alle, siger Tinna V. Stevnsner.

Det er dog ikke kun generne, der forklarer, hvorfor nogle 100-årige stadig går til bestyrelsesmøder, mens andre må førtidspensioneres som 50-årige. Både arv og miljø spiller ind på, hvor hurtigt man ældes.

– Cirka 25 procent skyldes arv. Resten er livsstilsfaktorer og miljøpåvirkninger som for eksempel rygning, forskellige former for stress og forurening, siger hun.

DET EVIGE LIV ER UINTERESSANT

Der er stadig stor usikkerhed i forskningen om, hvorfor vi egentlig ældes. Teorien om dna-skader forårsaget af frie radikaler er blot én blandt mange teorier. En anden fremherskende teori handler om de såkaldte telomerer, som er små "hætter", der beskytter dna'et. Hver gang cellen deler sig, bliver "hæt-

” ALDRING ER EN MEGET KOMPLEKS UDVIKLINGSPROCES. JEG TROR, DET VARER LANG TID, INDEN FORSKNINGEN HAR ET ENDELIGT SVAR PÅ, HVORFOR VI ÆLDES.

Tinna V. Stevnsner, 49 år

ten” kortere, indtil den til sidst bliver så kort, at den ikke længere kan beskytte dna’et. Teorierne udelukker ikke nødvendigvis hinanden, understreger Tinna V. Stevnsner.

– Aldring er en meget kompleks udviklingsproces. Jeg tror, det varer lang tid, inden forskningen har et endeligt svar. Og det svar vil nok vise, at der er flere forskellige ting, der tilsammen gør, at vi ældes, siger hun.

Hvis forskningen på et tidspunkt kan sætte to streger under svaret på, hvorfor vi ældes, åbnes muligheden for, at forskerne – i hvert fald i teorien – kan standse aldringsprocessen og dermed måske give os evigt liv. Det er dog ikke noget, der optager Tinna V. Stevnsner og hendes kollegaer. De er langt mere optagede af, hvordan aldringsprocesserne er involveret i aldersrelaterede sygdomme som for eksempel kræft, Alzheimers sygdom og knogleskørhed.

– For mange, inklusive mig selv, er det lidt svært at se formålet med at leve evigt. Men jeg kan godt se formålet med at være fri for at have en række belastende sygdomme i alderdommen. Målet med den molekylære aldringsforskning er at øge livskvaliteten i den tredje alder. ■

ANTIOXIDANTER UDSÆTTER ALDRING

Frie radikaler skader vores dna og fremskynder vores aldring. Men der findes nogle stoffer, som kan tage kampen op mod de frie radikaler: antioxidanter. En antioxidant er et molekyle, som beskytter mod virkningen af frie radikaler i levende væv ved at neutralisere radikalerne. Antioxidanter findes blandt andet i grøntsager og visse bær – blandt andet tranebær og blåbær anses for at have et højt niveau af antioxidanter – men kroppens egne celler indeholder også enzymer, som fungerer som antioxidanter. Der findes en lang række kosttilskud på markedet, som sælges på baggrund af deres antioxidante egenskaber, men det er vigtigt at bemærke, at der stadig ikke er nogen officielle anbefalinger om, hvorvidt det er hensigtsmæssigt at tage ekstra antioxidanter i form af kosttilskud.

FAKTA

UDØDELIGHEDENS & FØDSEL, DØD GENOPSTANDELSE

AF HANS PLAUBORG, 39 ÅR

Vi har ikke altid næret forestillinger om vores udødelighed. Faktisk opstår tanken om menneskets udødelighed først i århundrederne op til Kristi fødsel på tværs af kulturer og religioner. Siden har forestillingerne om det evige liv levet en usikker tilværelse.

– Når studerende begynder at læse religionsvidenskab, tror de fleste, at alle religioner har noget med udødelighed at gøre. Ja, mange tror såmænd, at selve formålet med religioner må være troen på, at mennesket kan opnå et evigt liv i himlen. Men der må jeg så fortælle dem, at de tager fejl.

Professor, dr.theol. Hans Jørgen Lundager (58 år) smiler forstående, da AUGUSTUS' udsendte bekender, at han åbenbart ikke er spor klogere end de førsteårsstuderende på religionsvidenskab.

– Nej, der kan du bare se. Men kendsgerningen er altså, at flertallet af de religioner, vi har kendskab til, ikke har haft det evige liv i himlen som det centrale, siger professoren, der blandt andet forsker i religionernes myter og ritualer.

Myterne om menneskets udødelighed fødes først i de sidste århundreder op til Kristi fødsel. Og de fødes endda nogenlunde samtidig på tværs af datidens kulturer og religioner. Det hænger ifølge Hans Jørgen Lundager

formentlig sammen med udbredelsen af skriften.

– Fra 500-400 f.Kr. begynder religionen at blive fikseret i skrift. Og skrift er jo i sig selv en form for udødelighed, mens det mundtlige ord på en måde dør, når det udtales. Man kan sige, at skriften er et oprør mod tiden og døden, og derfor er det meget nærliggende at se en sammenhæng mellem skriftens fremkomst og forestillingerne om menneskets udødelighed, siger Hans Jørgen Lundager.

DØDEN EKSISTERER IKKE

Tanken om menneskets udødelighed har altså en fødselsdato – om end den ikke er helt præcis. Før den tid, i de store oldtidskulturer i Egypten og Babylonien, i den vediske kultur i Indien og i bystaterne i det antikke Grækenland var der ingen forestillinger om, at mennesket kunne opnå en form for evigt liv. Man finder den heller ikke i nordisk mytologi. I de arkaiske religioner, der går forud for jødedommen, kristendommen, islam

og hinduismen var udødelighed alene forbeholdt guderne.

– Det er fordi, at døden for så vidt slet ikke eksisterer i de tidlige kulturer, og derfor eksisterer udødeligheden selvfølgelig heller ikke. "Død" betyder ikke ophør af eksistens, men at man eksisterer på en anden måde og et andet sted. Man bliver til en slags spøgelser, forklarer Hans Jørgen Lundager.

Vi kender det for eksempel fra forestillingerne om Hades – dødsriget i den græske mytologi. Hades svarer ikke til det kristne helvede. Det er ikke et sted, som de onde sendes til efter døden som en straf for de synder, de begik i livet. Og det svarer heller ikke til de kristnes himmel, hvor de troende tager på evig solskinsferie. Den græske digter Homer beskriver Hades som et trist og støvet sted, hvor sjælene lever et evigt skyg-geliv uden alt det, der bragte glæde i jordelivet. Hans Jørgen Lundager forklarer det sådan her:

– I oldtidens Grækenland er det et objektivt og fysisk vilkår for >

Skabelseshistorien og uddrivelsen af Edens Have er ifølge professor Hans Jørgen Lundager et eksempel på en religiøs myte, der viser, at dødeligheden accepteres som et vilkår for mennesker.

– Vi har den her fortælling om, hvordan mennesket mister sin udødelighed ved at spise af kundskabens træ. Og så skulle man jo tro, at der også ville være en fortælling om nostalgien efter at komme tilbage. Men det er der ingen af de gamle skrifter, der antyder. Der er ingen sorg, heller ikke engang et håb.

mennesker, at de havner i Hades. Der er ikke nogen moralsk domstol, der afgør det. Det gør man bare. Hvis det moralske spiller nogen rolle, handler det mere om, hvornår man kommer i dødsriget. Man kan altså blive straffet af en gud med en tidlig død.

Skabelseshistorien og uddrivelsen af Edens Have er ifølge Hans Jørgen Lundager også et eksempel på en religiøs myte, der viser, at dødeligheden accepteres som et vilkår for mennesker.

– Vi har den her fortælling om, hvordan mennesket mister sin udødelighed ved at spise af kundskabens træ. Og så skulle man jo tro, at der også ville være en fortælling om nostalgien efter at komme tilbage. Men det er der ingen af de gamle skrifter, der antyder. Der er ingen sorg, heller ikke engang et håb.

DØDEN BLIVER MORALISERET

Det ændrer sig med fremkomsten af det, vi i dag kender som de store verdensreligioner: hinduisme, buddhisme, jødedom, islam og kristendom. Det er en central forestilling i verdensreligionerne, at individet kan opnå individuel frelse og en form for udødelighed ved at leve på den rigtige måde. Hinduisten kan bryde kredsløbet af genfødsler ved at leve i

asketisk meditation, og buddhisten kan komme i nirvana ved at leve i ophøjet ro uden at knytte sig til det fysiske liv med materielle ønsker og begær. Messiasriget og sjælens udødelighed står åben for jøden, der lever efter Guds lov, Toraen, og den troende muslim, der følger Guds vilje og kæmper for hans sag, kan også trække billet til paradiset, hvor den troende i visse udlægninger af Koranen endda skulle få adgang til hele 72 skønne og – må man formode – udødelige jomfruer.

I kristendommen har vi også forestillingen om opstandelsen, sjælens udødelighed og det evige liv gennem troen på Gud. Muligheden er dobbelt: frelse eller fortabelse, himmel eller helvede.

– Man kan sige, at overgangen fra liv til død i de store religioner bliver moraliseret. I jødedom, islam og kristendom bliver dødens sted spaltet i et belønningssted, himlen, og et straffested, helvede, forklarer Hans Jørgen Lundager.

AFVIKLINGEN AF UDØDELIGHEDEN

Udødelighedstanken fødes altså med dødens moralisering. Så er formålet med i hvert fald de moderne religioner da ikke netop troen på, at mennesket kan opnå et evigt liv i himlen, hvis det da opfører

sig ordentligt i livet på jorden? Nej, svarer Hans Jørgen Lundager bestemt.

Hans forklaring går på, at for eksempel kristendommen for længst har "afskaffet" udødeligheden igen, uden at dét har afskaffet religionen. Og kirkerne står som bekendt også endnu.

– Man kan følge afviklingen af udødeligheden i tre faser, begynder professoren.

– I forbindelse med Reformationen afvikles først ideen om skærsilden som den her mellemtilstand mellem himlen og jorden. Skærsilden blev en del af kirkens lære i 1100-tallet, så dens levetid var egentlig ret kort i Nordeuropa. Dernæst bliver forestillingen om helvede afviklet i slutningen af 1700-tallet og begyndelsen af 1800-tallet. Måske blev ideen om en evig straf uantagelig for de fleste mennesker, efter at man havde vænnet sig til at se årsager, forklaringer og undskyldninger bag selv de værste forbrydelser, siger Hans Jørgen Lundager.

Til slut får vi inden for kristendommen også afviklet himlen, og dermed er døren definitivt lukket til den anden verden og det evige liv. På dansk jord er den centrale begivenhed Aarhusteologen P.G. Lindhardts berømte foredrag

Fire litterære værker om udødelighed

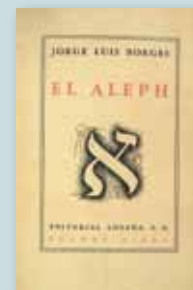

Virginia Woolf (1882–1941): ORLANDO. EN BIOGRAFI (1928)

I et forfatterskab, der ellers er præget af realistiske karakterer, skiller Orlando sig ud som både androgyn og en udødelig, evigt ung rejsende gennem tiden. Orlando er født som mand i Renæssancen, men opnår evig ungdom og evnen til at skifte køn. Tabet af ungdom og barndom er en markant problematik i Woolfs forfatterskab, som her "løses", men med andre udfordringer i forhold til at finde sig til rette i andre epoker.

Jorge Luis Borges (1899–1986): ALEFFEN (1949)

Borges har i mange noveller beskæftiget sig med tid og uendelighed. I åbningsnovellen "Den udødelige" fortælles historien om en romersk soldat, som opnår evigt liv ved at drikke fra en hemmelig kilde. Han lever gennem mange århundreder, men han ender med at opfatte udødeligheden som en forbandelse og søger at blive dødelig igen. I titelnovellen "Aleffen" er jagten på det mystiske objekt Aleffen i centrum. Det viser sig at være en lille genstand, der dog på mystisk vis indeholder hele universet uformindsket til alle tider.

på Askov Højskole i 1952. Foran et stort publikum ironiserede han i sin sædvanlige skarpe stil over ideen om et fremtidigt himmerige og konstaterede, at det evige liv er her og nu.

– Folk var bestyrte. Det kunne da ikke passe, at teologen ikke troede på himlen og det evige liv. De gjorde det måske ikke selv, men det var forvirrende, at teologen heller ikke troede på det. Men det er nu ikke Lindhardt, der lukker himlen for det evige liv. Han fortæller blot, at den er lukket, siger Hans Jørgen Lundager, der ser en pendant i kontroversen om Taarbækpræsten Thorkild Grosbøll, efter at denne i 2003 sagde til Weekendavisen, at han bestemt ikke troede på en skabende og opretholdende Gud.

– Folk bliver forvirrede, når de hører, at kirkens folk ikke tror på det evige liv og Gud som en aktør i himlen. Men den forestilling blev altså allerede anfægtet og afvist af flere af oldtidens teologer.

DEN NYE UDØDELIGHED

Dermed er forestillingerne om menneskets udødelighed dog ikke væk og borte. Tværtimod har især de bio- og lægevidenskabelige fremskridt været med til at få håbet om udødelighed til

at genopstå som en mulighed i dette liv på jorden. I USA og andre steder har folk ladet sig fryse ned efter deres død i håb om en dag at kunne blive helbredt fra døden, og blandt medlemmerne af den såkaldte transhumanistiske bevægelse anses døden for at være en sygdom, som vi med alle midler skal bekæmpe. Måske bliver vi aldrig udødelige, men et meget længere liv på jorden er så det næstbedste, mener transhumanisterne.

Hans Jørgen Lundager morer sig lidt over de vidtløftige forestillinger.

– Altså, hele diskussionen om efterlønns afskaffelse er i hvert fald ikke feset ind hos de folk. Forestiller de sig, at forlængelsen af livet skulle være den lykkelige, arbejdsfri pensionisttilværelse? Og hvem skulle betale dén, for de forestiller sig vel ikke, at de kan nå at spare op til evig pension?

Det er sandsynligvis meget få mennesker, der reelt har et ønske om fysisk udødelighed. Til gengæld har vi alle et håb om at opnå den lille subtile udødelighed, der ligger i at sætte sig nogle erindringsspor. De nyeste påhit i den retning er for eksempel firmaer, der tager sig betalt for at sende e-mails hindsides graven, og på Facebook kan man optage en videobesked til vennerne,

som vil blive delt, når man dør. Er man rig nok, kan man som Mærsk Mc-Kinney Møller selvfølgelig også sætte sine udødelige spor ved at forære danskerne et operahus. Og så er der akademikerne, forskerne som Hans Jørgen Lundager. De vil selvfølgelig også gerne sætte sig udødelige spor.

– Vi håber jo alle på at skrive en bog, som folk vil læse og snakke om efter vores død, eller måske endda udkaste en videnskabelig teori, så nogen kan huske os. Når du kommer ind på et universitetsbibliotek, er det jo som at komme ind på en kirkegård, hvor du har gravstenene lodret på hylderne med navne på ryggen. Skriften og udødeligheden er tæt forbundne. Men de fleste af os må jo nok erkende, at et par år efter vores død, så har de studerende glemt os, og efter ti år står vi nok også noget svagt i kollegaernes erindring. ☞

Mads Rosendahl Thomsen, lektor i litteraturhistorie, anbefaler fire romaner, der alle har udødelighed som et centralt emne.

Anders Bodelsen (75 år): FRYSEPUNKTET (1969)

Bodelsens science fiction-roman skildrer et samfund, hvor teknologien efterhånden har overvundet døden. Den kræftsyge Bruno fryses ad flere omgange ned og op igen, efterhånden som lægevidenskaben udvikler sig og kan kurere hans livstruende sygdomme. Men nedfrysningerne og håbet om det evige liv kommer ikke uden en pris i form af personlighedsforandringer, og et samfund med stadig mere avanceret teknik evne til at forandre menneskene skaber også nye syn på, hvad mennesker har behov for.

Alan Lightman (63 år): EINSTEINS DRØMME (1992)

Atomfysikeren Lightmans lille roman har scener fra den unge Albert Einsteins liv som ramme- fortælling for en række fantasier om, hvordan menneskets liv kunne blive forandret, hvis vores forhold til tid var anderledes. Det gælder ikke mindst, hvad vi ville bruge tiden til, hvis vi var udødelige. Som i så mange andre visioner om udødelighed gives der heller ikke her en idyllisk fremstilling af denne tilstand, hvor kedsomhed og gentagelser sætter ind.

At blive voksen kræver BØRN OG BOLIG

I et land som Uganda er det udbredt, at menneskelige kvaliteter og kompetencer afgør, om man betragtes som ung eller voksen.

AF HELGE HOLLESEN, 61 ÅR

Først barn, siden ung og så voksen.

Livets faser er vi alle underlagt. Men det er ikke nødvendigvis det biologiske urs fremadskriden, der bestemmer, hvornår vi er i hvilken fase.

I store dele af Afrika og andre dele af verden er det nemlig ret ualmindeligt at tælle sin alder i år med afsæt i en bestemt dato.

– I Uganda er det menneskelige kvaliteter og kompetencer, der afgør, hvornår en person træder ind i de unges eller voksnes rækker, forklarer Lotte Meinert (44 år), der er professor i antropologi. Hun har i sin forskning især beskæftiget sig med forholdene i det østlige og nordlige Uganda.

– Her er der ikke noget med: "Skål og tillykke med de 18 år. Nu er du voksen." Men drivet mod at skulle klare sig selv og blive voksen er meget tydeligt i landet, understreger Lotte Meinert.

– Det er kvaliteter som mod, initiativ og engagement, og hvordan du behandler dine medmennesker, der udløser den anerkendelse, som giver adgang til at "rykke op" i en ny aldersgruppe, siger hun.

VEJEN TIL VOKSENLIVET

At kunne kalde sig voksen i de ugandiske og andre afrikanske landdistrikter kræver både børn og bolig – og for mændenes vedkommende ikke mindst et arbejde.

– Det er helt afgørende at kunne forsørge en familie eller passe børn, fortæller Lotte Meinert.

Netop det er et problem for mange unge mænd i dagens Uganda, der er præget af mange års krig, meget få jobmuligheder og en heftig befolkningstilvækst.

FOTO: J.P. LAFFONT, POLIPHOTO

Børnesoldater bryder med vestlige forestillinger og regler om, hvad mennesker kan og bør gøre i forskellige aldre.

– Generelt er det dog ikke velanset at være eller have været børnesoldat, fordi den position ikke overholder de almindelige hierarkier, så det er ofte meget svært at vende tilbage og falde ind i det sædvanlige aldershierarki, forklarer Lotte Meinert.

FOTO: HEINE PEDERSEN, BAM

Kronologisk alder i vestlig forstand vinder mere og mere frem i Uganda, i takt med at befolkningen bliver mere internationalt orienteret. I samme retning skubber en ny lov, der fastsætter skolestarten til fem år. Problemet er lige at finde ud af, hvornår et barn er fem år i et land, hvor mange stadig bliver født i hjemmet og begynder livet uden en fødselsattest.

– De unge mænd er under et voldsomt pres for at opnå status som voksne. Men de har svært ved at finde arbejde og etablere et liv, der kan give den anerkendelse, siger Lotte Meinert. Mange unge – især af hankøn – er i et underligt limbo, fordi de ikke kan etablere sig og forsørge en familie og derfor ikke kan blive voksne.

Den tilværelse, de unge ugandiske mænd skal skabe sig, er også ofte bestemt af, om de kan blive boende på fædrenes jord, som de arver eller snarere har "til låns" til næste generation.

– Her skal de helst anvises et stykke jord, som de kan dyrke og bygge deres eget hus på, og indtil de har gjort det, betragtes de som børn. Men når huset er rejst, en kvinde er flyttet ind, og et barn er født, så hører de til blandt de voksne. For pigerne begynder rejsen mod voksenlivet typisk med, at de tager væk med en kæreste og nærmest forsvinder.

– Når pigens forældre siden får besked fra kærestens familie om, at hun er hos dem, og at de regner med, at hun skal være kærestens kone, bliver hun en del af ungegruppen. Uanset om hun er 14 eller 30 år, er hun først voksen, når de bliver gift, og den vigtige brudepris i form af køer til kvindens familie er betalt – og hun har fået sit første barn og derved har vist sit værd og sin status som kvinde, forklarer Lotte Meinert.

KONSTRUERET FØDELS DAG

Kronologisk alder i vestlig forstand vinder dog mere og mere frem i Uganda, i takt med at befolkningen bliver mere internationalt orienteret. I samme retning skubber en ny lov, der fastsætter skolestarten til fem år. Problemet er lige at finde ud

af, hvornår et barn er fem år i et land, hvor mange stadig bliver født i hjemmet og begynder livet uden en fødselsattest.

– I praksis laver læreren et interview med barnet for at se, om det er klar til at gå i skole. Og så er der den gode gamle metode, vi også har brugt herhjemme: Hvis barnet med armen hen over hovedet kan nå sit øre i modsatte side, svarer det udviklingsmæssigt til fem-seks-årsalderen, forklarer Lotte Meinert.

Manglende bevis på fødselsdato giver også problemer i forhold til stemmeretten, der i det officielle Uganda er 18 år.

– For at kunne få en fødselsattest konstruerer folk en dato ud fra, hvad de har fået at vide om tiden omkring deres fødsel, for eksempel at det var lige efter høsten det år, det nye marked blev bygget. Så fødselsdagen bliver ofte et slag på tasken, siger Lotte Meinert.

Retten til at stemme rokker dog ikke ved, at det i landdistrikterne stadig gælder om at have status som voksen for at få lov til at tale og have indflydelse på lokalsamfundet.

En bestemt alder giver heller ikke automatisk adgang til rådet af ældre, der blandt andet løser lokale konflikter om for eksempel fordelingen af jord, fortæller Lotte Meinert.

– Man skal med sine handlinger vise, at man har forstand og kan give andre gode råd. Kan man det, kan man som 30-årig godt være med i ældrerådet. Omvendt vil det være svært at blive en del af de ældre, hvis man som 50-årig endnu ikke har forsørget en familie og vist, at man kan være ansvarlig. ■

På sporet AF DEN TABTE TID

Alle sanser er i spil, når demente får hjælp til at huske i Den Gamle By i Aarhus. AU-forskere har fulgt projektet – og kan nu dokumentere, at den såkaldte erindringsformidling virker.

AF IDA HAMMERICH NIELSON, 34 ÅR

ERINDRINGSFORMIDLING I DEN GAMLE BY

Den Gamle By i Aarhus har indrettet en lejlighed i 1950'er-stil, hvor sanseindtryk hjælper demente til at komme i kontakt med glemte minder. Den Gamle By tilbyder forskellige erindringsforløb til beboere fra plejehjem, lokalcentre og familier i flere generationer. Forløbene tilpasses den enkelte gruppe. Erindringslejligheden bruges også til undervisning af medarbejdere inden for ældreområdet. Læs mere om erindringsformidlingen i Den Gamle By:

www.dengambleby.dk/erindringsformidling

Duften af nyferniserede gulve, lyden af klaverspil eller fornemmelsen af et nystivet forklæde kan bringe minder frem hos demente ældre. Den Gamle By i Aarhus har indrettet en lejlighed i 1950'er-stil, hvor sanseindtryk hjælper demente til at komme i kontakt med glemte minder. To gange om dagen besøger en gruppe demente lejligheden, hvor en værtinde står klar med friskbrygget kaffe i Madam Blå, nybagt kringle og hyggesnak om fortiden.

– I må åbne alt og røre ved alt. Værtinden, iført hvid skjorte, skotskternet nederdel og høj hestehale, slår smilende ud med armene, mens fem ældre demente fra Lokalcenter Bjørnshøj i Trige tøffer forsigtigt rundt i lejligheden. Først kigger de. Så begynder de at røre. Ved de guldne breve med atamon i spisekammeret, de stikkende papillotter på bordet i soveværelset, pibeholderen på stuebordet og det faldede glansbilledalbum ved børnesengen.

En gråskægget herre i kørestol får øje på en grammofonplade med musikken fra filmen "Lille Per". "Hej for dig og hej for mig" synger han med grødet stemme, før en af gruppens to ledsagende social- og sundhedshjælpere kører ham hen til kaffebordet. En ældre kvinde i beige striktrøje griber en kaffekop og holder den op i luften.

– Da jeg var ung, fik jeg engang nogle lignende kopper af min faster. Hun rejste rundt i hele verden. Det var spændende at høre om alle hendes rejser. Men de kopper, jeg fik af hende, så lidt anderledes ud end disse, siger kvinden og viser med rystende finger, hvilken vej blomsterranken snoede sig på hendes ungdoms kaffekop.

ERINDRINGSFORMIDLING VIRKER

Erindringsformidling er et velkendt fænomen, og på mange plejehjem findes "erindringskasser" med genstande fra de dementes fortid. Ingen har tidligere undersøgt, om erindringsformidling rent faktisk har en effekt. Det råder AU-forskere nu bud på. De har gennem længere tid optaget og analyseret erindringssessionerne i Den Gamle By og er nu klar med den første konklusion: Erindringsformidlingen giver de demente flere erindringer. Ph.d.-studerende i psykologi Amanda Miles (30 år) fortæller:

– Vores studier viser, at sessionerne i Den Gamle By har en målbar effekt. De demente får flere detaljerede erindringer fra deres fortid, når de sidder i 1950'er-lejligheden omgivet af de gamle ting – sammenlignet med en kontrolsession, hvor de demente får kaffe og hygger sig i et aktivitetscenter omgivet af moderne ting, siger hun.

Ud over at være med til sessionerne i aktivitetscenteret og Den Gamle By har forskerne interviewet de demente om deres

FAKTA

liv både før og efter sessionerne. Før besøget i Den Gamle By spurgte forskerne en ældre, dement kvinde, hvad hun legede med som barn. "Vi legede ikke. Vi skulle arbejde," lød det korte svar. Men da kvinden i Den Gamle By fik en bunke marmorkugler i hånden, skete der noget.

– Ud af det blå sagde hun pludselig: "effen eller ueffen." Hvorefter hun detaljeret fortalte om en leg med marmorkugler, hvor de andre børn skulle gætte, om man havde et lige eller et ulige antal kugler i hånden, fortæller professor i psykologi Dorthe Berntsen (50 år).

Da forskerne interviewede kvinden en uge efter, var erindringen om barndommens leg væk igen. De erindringer, de demente får, er ofte kortvarige. Men selv de kortvarige minder har tilsyneladende en effekt på de dementes trivsel.

– Plejehjemspersonalet beretter, at erindringsformidlingen gør de demente gladere og mere omgængelige. Man kan sige, at de demente får noget af sig selv tilbage. De oplever, at de begrænsninger, deres nuværende liv sætter, bliver brudt, fordi de får kontakt til fortiden, siger Dorthe Berntsen.

SPÆNDENDE PERSPEKTIVER

"Ding-dooooong." Bornholmerurets slag bliver hængende i luften. Længe. Værtinden sender kringlen rundt anden gang. En lille, hvidhåret mand med ternet skjorte vender sig pludselig mod sin sidekvinde:

– Arbejdede din mand ved landbruget?
– Ja, men kun indtil vi flyttede til Risskov, svarer hun. Social- og sundhedshjælperne udveksler blikke. At de demente taler sammen, er ikke hverdagskost. En høj mand for bordenden blander sig i samtalen:

– Min far døde, og så var min mor alene med os tre børn, og det ... det ... nej, nu glemte jeg, hvad vi var i gang med at snakke om, siger han og kigger ud af vinduet.

Forskerne ser spændende perspektiver i erindringsformidlingen. De vil gerne undersøge, hvad der sker, hvis de demente bringes tilbage til fortiden med jævne mellemrum – om man for eksempel kan genoptræne mere af deres hukommelse, hvis man gjorde det hver dag. Resultaterne fra Den Gamle By bør ifølge Dorthe Berntsen også få os til at minimere det institutionelle præg på lokalcentrene og i stedet tænke i indretning fra de dementes fortid.

– Tilværelsens horisont udvides, når tabte erindringer bringes tilbage. Selvom erindringsformidling ikke kan give de demente den svundne tid tilbage eller helbrede deres sygdom, kan formidlingen stimulere oplevelsen af at have en unik eksistens, som er udstrakt over tid. 🍷

Lejlighederne til erindringsformidling i Den Gamle By er indrettet i 1950'ers stil – den periode, hvor mange af de demente var unge. Det giver god psykologisk mening, fortæller professor i psykologi Dorthe Berntsen:
– Når folk skal huske tilbage på deres liv, vil de ofte huske mest fra perioden mellem 15 og 30 år. En mulig forklaring er, at ungdomsårene er præget af en række vigtige overgangsbegivenheder, hvor man bevæger sig fra én social rolle til en anden – man bliver gift, får børn eller påbegynder arbejdslivet.

1950'ers-lejligheden er en kopi af en middelklasselejlighed i Korsør. Museumsinspektør Tove Engelhardt Mathiasen har haft ansvaret for hver en detalje i indretningen af lejligheden.
– Alle møbler og genstande er originale. Selv de rengøringsmidler, vi bruger, som brun sæbe, sprit og eddike, ville man også have brugt i 1950'erne. Så kommer der til at lugte rigtigt, siger hun.

TIL KAMP MOD *Alzheimers*

Lægevidenskaben kan endnu ikke helbrede Alzheimers sygdom, som er den mest almindelige demenssygdom. AU-forskere undersøger i øjeblikket, om en bestemt type sukkersygemedicin har en effekt på den frygtede lidelse.

AF IDA HAMMERICH NIELSON, 34 ÅR

Vi glemmer alle sammen en gang imellem. Hvor vi har lagt vores nøgler, eller hvornår bussen går. Hverdagen går videre alligevel. Det gør den ikke for demente – her kan glemsomheden blive så omfattende, at den forandrer deres liv for altid. De kan blive ude af stand til at passe deres job. Ude af stand til at svare på, hvilket årstal vi befinder os i. Glemme, hvor de bor – og hvem de er.

Jo ældre man bliver, jo større er risikoen for demens. Så i takt med at vi lever længere, bliver flere ramt af demens. Alzheimers, som er den mest almindelige demenssygdom, skyldes aflejring af proteinet amyloid i hjernen. Amyloidproteinet klister sig fast til hjernecellerne og ødelægger dem.

Lægevidenskaben ved endnu ikke, hvordan man fjerner de ødelæggende amyloidaflejringer i hjernen. Men AU-forskere har et bud. Læge og ph.d.-studerende Lærke Egefjord (29 år) fortæller:

– Vi er i gang med at undersøge, om lægemidlet Victoza®, som man normalt bruger mod type 2-sukkersyge, kan mindske aflejringen af amyloid i hjernen hos patienter med Alzheimers sygdom og dermed forbedre deres kognitive funktioner, siger hun.

SAMMENHÆNG MELLEM ALZHEIMERS OG SUKKERSYGE

Ideen om at afprøve diabetesmedicinen på patienter med Alzheimers sygdom stammer blandt andet fra en opdagelse af, at der er flere fællesnævner mellem Alzheimers sygdom og type 2-sukkersyge. Når man har type 2-sukkersyge, får man amyloidaflejringer nede i bugspytkirtlen, som minder om de amyloid-aflejringer, der opstår i hjernen ved Alzheimers sygdom.

– Undersøgelser viser, at Victoza® kan beskytte de insulinproducerende celler i bugspytkirtlen – og at medicinen faktisk også beskytter hjernecellerne hos de samme patienter. Der er en klar sammenhæng mellem de to sygdomme – flere patienter med Alzheimers sygdom får type 2-sukkersyge, og flere patienter med type 2-sukkersyge får Alzheimers sygdom, siger Lærke Egefjord.

MEDICIN ELLER SALTVAND

Indtil nu indgår 32 patienter med Alzheimers sygdom i forsøget på Demensklinikken ved Aarhus Universitet. Hver dag i et halvt år skal de – eventuelt med hjælp fra ægtefælle, andre pårørende eller hjemmeplejen – give sig selv en indsprøjtning. Den ene halvdel af patienterne har diabetesmedicinen Victoza® i kanylen. Den anden halvdel er i en såkaldt kontrolgruppe, der i stedet stikker sig med en kanyle fyldt med saltvand. Før, under og efter behandlingen undersøges patienterne grundigt.

– Vi laver blandt andet hjernescanninger før og efter behandlingen, hvor vi måler mængden af amyloid i hjernen. Vi laver også kognitive test, hvor patienterne for eksempel bliver spurgt, hvilket årstal vi er i, og hvad Danmarks statsminister hedder, siger Lærke Egefjord.

Hverken forskeren eller patienterne ved, hvem der får medicin, og hvem der får saltvand. I foråret 2013, hvor projektet afsluttes, får forskeren besked og kan hermed se, om diabetesmedicinen har mindsket amyloidaflejringerne og dermed alzheimerssymptomerne hos patienterne. ■

Jo ældre man bliver, jo større er risikoen for demens. Så i takt med at vi lever længere, bliver flere ramt af demens. Alzheimers, som er den mest almindelige demenssygdom, skyldes aflejringer af proteinet amyloid i hjernen. Amyloidproteinet klister sig fast til hjernecellerne og ødelægger dem. Lægevidenskaben ved endnu ikke, hvordan man fjerner de ødelæggende amyloidaflejringer i hjernen. Men AU-forskere har et bud.

FAKTA

FEM KORTE OM DEMENS

Hans Brændgaard, overlæge og klinikchef på Demensklinikken ved Aarhus Universitet, svarer på fem spørgsmål om demens.

Hvad er demens?

– Man har demens, hvis man i mere end seks måneder har problemer med korttidshukommelsen og samtidig har problemer med mindst én af de andre højere hjernefunktioner som for eksempel tale eller orienteringsevne.

Hvorfor får man demens?

– Mange forskellige sygdomme kan give anledning til demens – den hyppigste er Alzheimers sygdom, hvor proteinet amyloid ødelægger hjernecellerne. Man kan også blive dement, hvis man for eksempel får blodpropper i hjernen.

Kan man helbrede Alzheimers sygdom?

– Nej, ikke endnu. Der findes symptomatiske behandlinger, der bedrer lidt på hukommelse og koncentrationsevne.

Kan man forebygge Alzheimers sygdom?

– Ikke så vidt vi ved. Demensklinikken ved Aarhus Universitet er dog sammen med syv andre demensklinikker i Danmark med i et studie, der undersøger, om motion kan forebygge Alzheimers sygdom.

Kan Alzheimers sygdom ændre personligheden?

– Når man er langt henne i sygdommen, kan den sætte sig på pandelapperne, den forreste del af hjernen, hvor personligheden sidder. Så kan personligheden ændres, og mennesker, der tidligere har været stille og omgængelige, kan pludselig blive vrede og hidsige.

De begunstigede **BEDSTEFORÆLDRE**

De store årgange kan se frem til et otium med mange gode leveår, og de slipper gennem tælleapparatet, inden prisen sættes op i form af højere pensionsalder. Det kan man godt kalde et generationstyveri, mener økonomen Torben M. Andersen (55 år). Men det er svært at tale om generationskonflikter i den politiske debat, konstaterer politologen Christoffer Green-Pedersen (42 år).

AF HELGE HOLLESEN, 61 ÅR

De er den mest begunstigede generation nogensinde. Og som nyslåede eller kommende pensionister kan mange af dem se frem til, at den del af tilværelsen kommer til at udgøre næsten en tredjedel af deres liv.

Det er de store årgange, det drejer sig om. Efterkrigsgenerationen, der kom til verden i sidste halvdel af 1940'erne og i disse år er ved at trække sig tilbage fra arbejdslivet som den bedst uddannede pensionistgeneration nogensinde med udsigt til mange gode leveår. For manges vedkommende også med en økonomi, hvor der er råd til at realisere projekter og planer.

– Men det er også generationen, der nåede gennem tælleapparatet, inden prisen blev sat op, konstaterer professor i nationaløkonomi Torben M. Andersen lakonisk med henvisning til, at pensions- og efterlønsalderen nu hæves og kommer til at følge udviklingen i levetiden. Som for-

mand for Velfærdskommissionen var han i midten af forrige årti med til at anbefale den politik, og han ærgrer sig over, at den ikke blev gennemført meget tidligere.

– Der ville være en bedre balance mellem generationerne, hvis de store årgange havde bidraget lidt mere til samfundet, mener Torben M. Andersen.

Nu kan efterkrigsbørnenes børn og børnebørn se frem til et længere arbejdsliv, hvor pensionisttilværelsen kun får lov at fylde en femtedel af deres liv. Og så er vi tilbage, som det så ud, da levealderen var lavere, og pensionsalderen var højere.

GENERATIONSTYVERI

Netop det scenarie har fået nogen til at tale om et generationstyveri.

Og det kan man da også med en vis ret tale om, mener Torben M. Andersen.

– Det er jo nogle store grupper, der får både den længere levetid og

den tidlige tilbagetrækning, og det kan man godt betragte som en gæld, de følgende generationer skal betale. Men derudover synes jeg ikke, det er en generation, der er løbet fra regningerne, siger økonomiprofessoren med henvisning til, at den offentlige nettogæld var tæt på nul, før finanskrisen satte ind i 2008.

Men generelt er det svært at opstille et indbyrdes regnskab mellem generationerne.

– De ældre betaler jo investeringer i bedre uddannelser, et bedre sundhedsvæsen og så videre, som giver de unge generationer afsæt for mere velstand. Og så langt tilbage, vi har statistikker, har hver generation oplevet næsten en fordobling af levestandarden i forhold til forældregenerationen, forklarer Torben M. Andersen.

Det store spørgsmål i generationsregnskabet er snarere, hvor mange res-

FOTO: DAVID TROOD

Mange af de kommende års pensionister kan se frem til, at deres otium kommer til at udgøre næsten en tredjedel af deres liv. Men for deres børn og børnebørn kommer pensionisttilværelsen kun til at fylde en femtedel af livet.

sourcer de ældre har formøblet, og hvor store miljødelæggelser de overlader til efterkommerne.

– For eksempel har vi brugt hele værdien af olien og gassen i Nordsøen i stedet for som nordmændene at oprette en oliefond og kun at bruge afkastet fra den, så fremtidige generationer kunne råde over samme formue. Vi har brugt af arvesølvet uden en grundig politisk diskussion, fordi man ikke troede på et decideret olieeventyr, og det var en fejl, mener Torben M. Andersen.

NEDTONER GENERATIONSKONFLIKTEN

Når ældres forhold kommer på den politiske dagsorden, er det sjældent i et generationsperspektiv, de bliver diskuteret, selvom det dybest set er en konflikt mellem generationer, der er på spil, mener professor Christoffer Green-Pedersen.

– En generationskonflikt passer ikke ind i det politiske landskab. I stedet bliver den konflikt kanaliseret over i en diskussion om, hvor gavmild velfærdsstaten skal være, for det er på sådan

en højre-venstre-akse, vi organiserer politik, siger Christoffer Green-Pedersen, der blandt andet forsker i, hvem der sætter den politiske dagsorden.

– Frem for en debat om, hvor meget den ene generation skal betale til den anden, som for eksempel Velfærdskommissionen lagde op til, får vi en diskussion om velfærdspolitik, hvor folks holdninger til velfærdsydelser afhænger af, om de synes, modtagerne fortjener at få de ydelser. Og der scorer de ældre højt, fastslår Christoffer Green-Pedersen. ■

EN MODERNE *interesseorganisation*

Ældre Sagen satser på medierne for at få indflydelse.

Der er knap en million danskere over 65 år, og Ældre Sagen kan med næsten 600.000 medlemmer blande sig blandt de 25 største interesseorganisationer og fagforbund, fortæller professor Anne Skorkjær Binderkrantz (36 år), der i et forskningsprojekt har kortlagt alle danske organisationer og deres optræden i medierne.

Bortset fra de to store idrætsorganisationer er Ældre Sagen den største organisation uden for arbejdsmarkedet, men den har dog mange medlemmer, der ikke er pensionister.

– Ældre Sagen er på mange måder en meget moderne interesseorganisation med mange aktiviteter og servicetilbud til sine medlemmer. Det har været med til at gøre den stor, og det bruger den som afsæt for at varetage de ældres interesser, forklarer Anne Skorkjær Binderkrantz.

Hun siger, at Ældre Sagen fra starten har satset meget på medierne for på den måde at få indflydelse, hvor mere traditionelle organisationer søger at få plads ved de borde, hvor beslutningerne træffes.

– Jeg tror, de har set rigtigt i forhold til deres ressourcer. Ældreområdet er jo leveringsdygtigt i gode historier, og Ældre Sagen forstår at levere grydeklare historier med personlige vinkler, som skaber opmærksomhed i medierne og dermed også hos politikerne, siger Anne Skorkjær Binderkrantz.

Og politisk er ældres forhold et ømtåleligt område.

– Gruppen fylder meget vælgermæssigt, og ældre har jo børn, der også er vælgere. ■

FAKTA OM ÆLDRE

De 60-69-årige har i dag en større formue end andre aldersgrupper, og rådighedsbeløbet i private husstande med en person mellem 65 og 74 år steg med 73 procent fra 2000 til 2008.

I 2008 boede 74 procent af de 65-74-årige i parcelhus.
Gruppen er i dag den, der har flest kvadratmeter til rådighed.

Formueindkomster og private pensionsopsparinger betyder, at pension og lignende fra det offentlige udgør en stadig mindre del af de 65-74-åriges indtægter.

De 65-74-årige betaler en stigende andel af de samlede skatteindtægter, og aldersgruppen er gået fra at være nettomodtagere af individuelle offentlige ydelser til stort set at være i balance. I det regnskab er ikke medtaget personer på plejehjem og lignende.

Der er stigende økonomisk ulighed blandt de ældre. Ældre over 74 år har ikke haft samme vækst i deres rådighedsbeløb som de yngre pensionister – primært fordi de ikke i samme grad har private pensionsopsparinger. Også i gruppen af 65-74-årige er der større ulighed end tidligere, fordi der er forskel på, hvor meget den enkelte har kunnet spare op.

Kilde: Danmarks Statistik

FAKTA

AU GUSTUS inviterer

På vej mod det ungdommelige samfund?

– TIDENS UNGDOMSMANI TIL DISKUSSION

Ungdommen ekspanderer og æder sig ind på både barndom og voksendom – ja, selv på alderdommen. De ungdommelige værdier er i høj kurs, og vi skal helst signalere ungdommelig energi og udvikling hele livet.

Hvorfor denne ungdomsdyrkelse? Hvad betyder det for vores forhold til alder og aldring? Og hvem er de voksne opdragere i et ungdomssamfund, hvor alle vil være ungdommelige?

Aldersforsker Tine Fristrup og idehistoriker Jens Erik Kristensen analyserer og diskuterer den omsiggribende ungdommelighed.

TIRSDAG DEN 9. OKTOBER KL. 17.00–18.30

i Richard Mortensen Stuen
Studenternes Hus, bygning 1422
Fredrik Nielsens Vej 2
8000 Aarhus C

Læs mere, og tilmeld dig på www.au.dk/augustus

Deltagelse er gratis, men tilmelding nødvendig.

Arrangementet afholdes i samarbejde med Folkeuniversitetet og Studenterhus Aarhus.

Folkeuniversitetet

Studenterhus AARHUS

Birgit Storgaard Madsen har brugt kræfter på at give udviklingssamarbejdspartnerne mulighed for at lære danskerne at kende gennem vores kunst og kultur og på at vise danskerne, at Afrika er andet

og mere end sult, krig og elendighed – blandt andet ved at etablere dialog mellem danske og afrikanske kunstnere, kunsthåndværkere og mediepersoner.

– Vi skylder de gode kræfter i Afrika, at de ikke hele tiden præsenteres som nogle, der ikke kan finde ud af noget selv. Og vi skylder vores afrikanske og andre samarbejdspartnere muligheder for at lære os at kende som andet og mere end bistandsdonorer. Det er kultur og dialog gode redskaber til at opnå, siger Birgit Storgaard Madsen, der blandt andet – efter ghanesiske danseres ønske – inviterede Den Kongelige Ballet til Ghana.

Fra hjemmet i København følger den nu pensionerede Birgit Storgaard Madsen med i, hvad der sker på Aarhus Universitet. Og hun glæder sig over udviklingen for det fag, hun selv var med til at starte.

– Jeg er glad for at se, at faget har fået så stor succes. Antropologien har fundet sin plads i det danske samfund, blandt andet i den private sektor, hvor virksomheder har brug for antropologisk viden, når de for eksempel skal starte op i fremmede kulturer. Antropologien har meget at byde på i en globaliseret verden og i multietniske samfund. ■

AF IDA HAMMERICH NIELSON

FOTO: JESPER RAIS

Årets æresalumni, Birgit Storgaard Madsen, var oprindelig uddannet sygeplejerske. Hun ville dog gerne læse videre, og interessen for mennesker og deres livsvilkår førte hende efter et kort ophold på kulturgeografi til etnografi på Aarhus Universitet.

FAKTA

ÆRESALUMNER PÅ AARHUS UNIVERSITET

2012: Birgit Storgaard Madsen, tidl. ambassadør
2011: Lene Vestergaard Hau, professor, Harvard University
2010: Nils Smedegaard Andersen, adm. direktør hos Mærsk
2009: Anders Fogh Rasmussen, tidl. statsminister
2008: H.K.H. Kronprins Frederik

AF LASSE EMIL FROST

Ny håndbog

LÆRER DIG AT NETVÆRKE

Alle taler om netværk, men kun få ved, hvad det er. Det vil AU Alumni nu lave om på med en ny netværkshåndbog, der ifølge en ekspert hjælper studerende og alumner med at få gavn af hinanden.

Brug dit netværk. Plej dit netværk. Glem ikke at netværke. Vi bliver i flere og flere job- og uddannelsessammenhænge konfronteret med vigtigheden af at have og bruge et "netværk", men for langt de fleste er det bare endnu et af erhvervslivets fluffy buzzwords – et begreb, der lyder godt på kurser og konferencer, men som reelt er blottet for mening. Denne opfattelse vil Jacob Jensen, teamleder for AU Alumni, imidlertid gerne til livs med lanceringen af en ny netværkshåndbog og flere netværksarrangementer for både studerende og alumner.

– Bogen er tænkt som en gave til de studerende, og bogens hovedmålgruppe er studerende. Mange er nemlig slet ikke klar over, hvor store muligheder der ligger i at netværke. Også når man er færdiguddannet. Under studiet kan studerende blandt andet bruge alumne-netværket til at finde ud af, hvilke slags job ens uddannelse kan føre til, og på et mere personligt plan munder et godt netværk ofte ud i spændende case-opgaver, praktikophold eller studiejob. Det viser vi med den nye bog, som man kan få ved at deltage i vores netværksarrangementer, siger han og fortæller, at AU

Alumnis fokus på netværk samtidig har et tværfagligt og internationalt sigte.

– Bogen er på engelsk og viser, at det handler om at tænke bredt. Hvis en studerende gerne vil have foden inden for hos en virksomhed, så kan det lige så godt være en økonom, der baner vejen for en antropolog, siger Jacob Jensen.

HVERKEN KAFFEMØDE ELLER JOBSAMTALE

Men hvad vil det egentlig sige at netværke? Ifølge netværkseksperten Charlotte Junge, der er alumne fra Aarhus Universitet, forfatter til to netværksbøger og en af hovedkræfterne bag netværkshåndbogen, er det slet ikke så indviklet.

– I bund og grund handler det om at kunne tale med folk og skabe relationer. Og det er noget, de studerende er gode til. De er jo eksempelvis rigtig stærke til at bruge de sociale netværk på nettet. Tricket er at arbejde efter en metode, der kan systematisere netværksarbejdet og gøre det mere målrettet. Vi vil hjælpe de studerende med at koble det, de er gode til, sammen med en systematik og metode, så de også lærer at bruge deres netværk i erhvervslivet, før de er færdig-

uddannede, siger hun.

Charlotte Junge afviser samtidig, at networking på nogen måde er iskoldt beregnende.

– Det handler i høj grad om at give. At være bevidst om det at netværke. Et netværksmøde er ikke et kaffemøde, men det er heller ikke en jobsamtale. Det er snarere en relativt uformel interaktion med det mål at give, udveksle og hjælpe hinanden videre, siger hun.

Jacob Jensen bakker hende op og udtaler, at bogens kerne netop er at hjælpe alumner og studerende til at udvikle deres netværkskompetence og bruge hinanden på tværs gennem AU Alumni.

– Vi vil skabe opmærksomhed om os som alumnenetværk og give de studerende nogle redskaber til at arbejde med relationer og bruge kontakter til at komme videre i livet, siger han.

MERE END BARE BOGEN

Ifølge Charlotte Junge er tilblivelsen af netværkshåndbogen faktisk i sig selv et godt eksempel på effektiv networking.

– Jacob Jensen havde hørt mig tale om netværk på en konference på et tidspunkt, hvor AU Alumni var ved at

se på, hvordan det kan lade sig gøre at skabe et bredt alumnenetværk for hele universitetet og gøre det tydeligt for både studerende og alumner, hvordan man kan bruge hinanden. Jeg blev derfor hurtigt viklet ind i at overføre min netværkstankegang til universitetskontekst, og inden jeg vidste af det, sad vi og lavede en brainstorm på netværkshåndbogen som et værktøj til at bringe alumner og nuværende studerende tættere på hinanden, siger hun.

AU Alumnis fokus på netværk udmønter sig dog ikke kun i bogen.

– Netværkshåndbogen er en fysisk ting, vi kommer til at dele ud. Den lægger op til, at man bruger vores online-alumnenetværk Gerda og deltager i de arrangementer, vi holder. Til vinter kommer der en lanceringsevent omkring bogen, men der vil også komme nogle praktiske workshopper, der klæder folk på til at blive bedre netværkere, siger Jacob Jensen. ■

FAKTA

TOP-4 – DET FÅR DU UD AF NETVÆRKSHÅNDBOGEN:

Selvom bogen er skrevet til studerende, vil andre også kunne bruge den til at tjekke op på deres netværkskompetencer:

- 1 **Netværksmetode.** Meget enkel metode, der med fire trin bruges til at definere målet med netværksarbejdet (alt fra udlandsophold eller ny studiegruppe til at komme i kontakt med en mentor fra erhvervslivet) og derefter lave en plan for, hvordan det gribes an.
- 2 **Kommunikation.** En model for, hvordan man kontakter folk med det formål at netværke. Altså kommunikationsaspekter i den indledende kontaktskabelse.
- 3 **Netværksmatrix.** En liste over de hovedkanaler, hvori netværk skabes og holdes ved lige. Listen er af gode grunde ikke udtømmende (der er tale om de aktuelle hovedkanaler, og især på nettet går udviklingen meget stærkt), men kan bruges som inspiration til fora for netværksarbejdet.
- 4 **Det kulturelle aspekt.** Nogle input, der sætter netværksarbejdet ind i det internationale perspektiv for internationale profiler på AU – men også for de, som ønsker at gøre international karriere.

Læs mere om Charlotte Junge og få gode netværkstips på junge.nu

HVAD KAN DU BRUGE GERDA TIL?

Hold øje med netværkshåndbogen og kommende arrangementer på Gerda, som er AU Alumnis onlinefællesskab for både universitetets alumner, medarbejdere og nuværende studerende.

Med en profil på Gerda får du både adgang til et fagligt og socialt netværk, der kan give dig drømmejobbet, direkte kontakt med de nyuddannede kloge hoveder, fordelagtige tilbud fra Folkeuniversitetet, opdateringer om den nyeste forskning og meget, meget andet ...

Opret en profil, og læs mere på gerda.au.dk

Teatergruppen mødes typisk en gang om ugen i forbindelse med opsætningerne, der strækker sig over to-tre måneder. Op til forestillinger øver

Kunne du tænke dig at være med – enten på eller bag scenen – så kontakt Laurits Borberg (lauritsborberg@gmail.com) for at høre nærmere.

FAKTA

Tre aktive medlemmer af Teaterselskabet Pulchra Semper Veritas fotograferet i Simonsens Have i Den Gamle By, som hvert år i juli danner rammen om deres sommerforestilling. Fra venstre Laurits Borberg, Marie Louise Tørring og Jérémy Auneau-Cognacq.

FOTO: JESPER RAIS

de dog hver dag – hertil kommer øveweekender, møder og sociale arrangementer. Det lyder som noget, der godt kan tage pusten fra en fuldtidsarbejdende akademiker. Men faktisk giver engagementet i teatergruppen mere energi, forklarer Marie Louise Tørring.

– Det føles ikke som arbejde, det føles som fritid. Det er dejligt at kunne bruge sine evner til at skabe noget sammen i fællesskab. Det at arbejde *con amore* giver en helt særlig tilfredsstillelse, som ikke kan sammenlignes med lønarbejde, siger hun. Laurits Borberg er enig.

– Det er en anden form for fællesskab og en anden form for venskab, man har, når man laver et produkt sammen. Samtidig er teaterselskabet en stor del af min identitet. Og selvom jeg lige nu ikke kan lægge så mange kræfter i det som tidligere, fordi jeg har to små børn og bor i Horsens, fylder det stadig rigtig meget i mit liv, siger han.

HOLBERG ER MODERNE

Passionen for teater er fællesnævneren for de mange forskellige alumner både på og bag ved scenen i teatergruppen. Nærmere betegnet passionen for klassisk teater. Teaterselskabet Pulchra Semper Veritas er i opposition til den aktuelle trend i

teaterlivet, der går ud på, at man skal "oversætte" de klassiske teaterstykker til nutidens publikum.

– Vores pointe er, at Holberg ER moderne. Der er ikke behov for at lave en omtolkning, vise folk frem i kedeldragter og skrive dialogen om, så den er på nutidsdansk. Ved det mister man en stor del af den kulturarv, der ligger i det – samtidig mister man nuancerne og det komiske. Holberg er ikke svær at forstå, hvis man gør sig umage og leverer sproget rigtigt, siger Laurits Borberg.

Mange forskellige akademiske baggrunde er i spil, når alumnerne mødes i teaterselskabet. Og mange af alumnerne bruger deres faglighed direkte i teaterarbejdet.

– Jeg er en del af skræddergruppen, og her sidder der også folk fra historie og kunsthistorie. De kan for eksempel bidrage med viden om datidens tøj. Og litteraturhistorikere oversætter Euripides' græske tragedier, siger Marie Louise Tørring, der understreger, at dørene i teaterselskabet er åbne for nye kræfter:

– Vi ved, der sidder folk rundt omkring med gode evner, der ligger ud over deres almindelige arbejde. Sådan er det ofte med akademikere. De kan godt spille på flere strenge. ■

FRA AU TIL *Indien*

Line Mark Rugholt har etableret sig med egen virksomhed og hele familien i Delhi, Indien. Hun rådgiver danske virksomheder i indisk kultur- og forretningsforståelse, og det skyldes hendes store baggrundsviden, sprog- og kulturforståelse om Indien, som hun fik på Aarhus Universitet.

Hun kommer storsmilende ned ad gaden i kvarteret Green Park – et grønt og indbydende kvarter i New Delhi, Indiens hovedstad, hvor der bor cirka 15 millioner mennesker. Byen får Aarhus til at minde om en landsby, og Delhi er en hektisk myretue døgnet rundt, hvor lyd, lugt, farver, mennesker, hunde, køer, biler, busser, knallerter og tuk-tuk'er bombarderer dine sanser uafsladeligt. Her i Line Mark Rugholts kvarter er der en smule mere roligt, og frem for alt er der store grønne områder.

Hun og familien bor i en lejlighed med en kæmpe tagterrasse, hvor der er udsigt over kvarteret, og hvor Line Mark Rugholts og hendes mands to børn på tre og fem år leger. De går i skole med indiske og internationale børn, og sproget er engelsk. Hendes mand arbejder med it i en dansk virksomhed, der har outsourcet til Indien.

UDFORDRENDE SAMARBEJDE

Sprog har altid haft Line Mark Rugholts

store interesse, og det gjorde, at hun studerede indisk filologi fra 1997 til 2005 på Aarhus Universitet.

– Jeg valgte studiet, fordi jeg havde været i Nepal med mine forældre i gymnasiet. Jeg har altid godt kunnet lide sprog, og i min familie har der altid været stor interesse for andre kulturer, fortæller hun.

Sit firma, Culturewise, startede hun allerede i Danmark i 2007, inden hele familien flyttede til Indien i oktober 2010. Line Mark Rugholts enmandsfirma rådgiver danske virksomheder – både de helt store og de mindre – i at få det dansk-indiske samarbejde til at fungere i Indien. Det er nemlig ikke så ligetil.

– Indisk og dansk virksomhedskultur er vidt forskellig. Titler er vigtige her, og socialt er inderne mere åbne og inviterer folk hjem. For danskerne er det en øjenåbner, at vi skal være mere åbne. Inderne er ikke så direkte i sproget og slet ikke med det negative. Inderne undrer sig for eksempel over, at danskere går så tidligt

hjem, og at man ikke kan få fat i dem, "bare fordi det er aften eller weekend," fortæller Line Mark Rugholt.

NÅR ET JA IKKE ER ET JA

Den største forskel er nok betydningen af et ja. I Danmark er et ja et ja uden gradbøjninger. Det er det ikke i Indien.

– Inderne bruger ordet ja på en anden måde, end vi danskere gør. Inderne kan godt finde på at bruge ordet ja, selvom de ikke kan forstå et spørgsmål. Og nogle gange kan inderne faktisk bruge ordet ja selv i en benægtende sætning. Derfor kan danskere til tider få oplevelsen af, at inderne lyver eller svarer ja til noget, de ikke ved. Og sådan gør vi jo ikke i Danmark. Dette forhold til ja og nej kan være frustrerende for danskere, fordi det gør det svært at få en klar kommunikation. Usikkerheden kan give megen irritation og koster tid og penge, pointerer hun.

Line Mark Rugholts bud på, hvad man kan gøre ved dette omfattende pro-

AU-alumne Line Mark Rugholt har etableret sig med egen virksomhed og hele familien i Delhi, Indien.

blem, er at spørge åbent og lade være med at stille ja/nej-spørgsmål.

– For eksempel kan man bruge hv-spørgsmål eller spørge: "Er det sådan eller sådan?" for at få så megen information ud af folk som muligt. Fortæl også inderne, at det kan være svært for os at forstå, hvornår de bekræfter eller afviser, og sig til dem: "Vi vil gerne høre det hele – også de dårlige historier."

BALLAST OG BAGAGE

Sprog og baggrundsviden er det, Line Mark Rugholt har fået med i bagagen fra studiet.

– Mange indere er imponeret over, at jeg taler hindi og kender sanskrit og deres myter. Samt sprog og historie, viden om kulturer, religion og meget mere. Det giver mig en fantastisk ballast, og jeg har en kæmpestor baggrundsviden, som er meget brugbar i det, jeg laver.

Hun går stadig til undervisning i hindi, og i det daglige blander hun engelsk og hindi, sådan som inderne også gør.

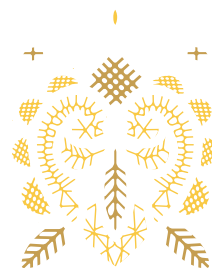
Hun siger, hendes studie har betydet meget for det, hun laver nu. Samtidig understreger hun, at det at starte egen virksomhed er meget vigtigt at inkludere i studiet.

– Jeg gik på eftermiddagskurser i entreprenørskab, mens jeg studerede. Det var gratis fire timers-kurser i markedsføring, forretningsideer, kommunikation, regnskab og meget mere. Jeg gik der i tre år, og for mig var det særdeles vigtigt. I dag er det en del af mange studier, og det er supergodt for de studerende.

Det ved Line Mark Rugholt, fordi hun stadig har kontakt til studiet og til Aarhus Universitet, hvor hun har undervist i hindi i to semestre.

– Flere studerende har besøgt mig, og blandt andet har to piger begyndt smykkeproduktion i Indien. 🍃

Produceret med tilskud fra Danidas Oplysningsbevilling.

GERDA

AU ALUMNENETVÆRK OPKALDT EFTER DEN FØRSTE ALUMNE

HVEM ER GERDA?

Gerda er navnet på den første alumne, der dimitterede fra AU i 1935 – og vi har valgt at kalde vores alumnenetværk Gerda til ære for hende.

I dag er alumnenetværket et centralt mødested for alumner, studerende og medarbejdere fra AU og danner perfekte rammer for at møde både nye og kendte ansigter, holde dig opdateret om arrangementer og andre netværkstilbud.

Det er gratis at være med, og mange tilbud venter – så aktiver din profil i netværket på gerda.au.dk i dag, hvis du ikke allerede har gjort det!

AARHUS UNIVERSITET

gerda.au.dk

Alumner sætter aftryk PÅ NY UDDANNELSE

Aarhus Universitet tilbyder en ny Master i Risikostyring inden for Miljø og Sundhed. Alumner har hjulpet med at udvikle uddannelsen.

FOTO: LARS KRUSE

Anne Haarmark er cand.scient. i kemi og miljøsagsbehandler i Aarhus Kommune. Hendes interesseområde er i krydsfeltet mellem kemi, miljø og politik, og da hun læste på Aarhus Universitet, valgte hun netop at supplere sin uddannelse i kemi med fag på statskundskab og miljølære. I dag bruger Anne Haarmark sin erfaring til at sætte sit præg på den nye masteruddannelse i risikostyring.

Hvilke konsekvenser har det for miljøet, hvis vi bygger en motorvej? Og hvordan håndterer vi forældres frygt for kemikalier i deres babys bidering? Rundt omkring i offentlige og private virksomheder sidder medarbejdere, som dagligt skal vurdere forskellige risici inden for miljø og sundhed – og træffe vigtige beslutninger. Aarhus Universitet tilbyder nu en ny masteruddannelse, Master i Risikostyring inden for Miljø og Sundhed, som skal klæde medarbejdere endnu bedre på til at håndtere risikovurderinger. Alumner har været involveret i udviklingen af uddannelsen.

– Alumnerne arbejder ude i virkeligheden og har faglig indsigt på højt niveau. Det er oplagt at spørge dem, om indholdet i uddannelserne er relevant, siger seniorforsker Peter Borgen Sørensen, der har været med til at udvikle uddannelsen.

TVÆRFAGLIG UDDANNELSE

Alumnerne er først og fremmest blevet involveret via spørgeskemaer, som Peter Borgen Sørensen sendte ud via alumnenetværket Gerda. I spørgeskemaerne

bad han om alumnernes respons på indholdet af den nye uddannelse. En af disse alumner, Anne Haarmark, fattede en særlig interesse for projektet. Hun er cand.scient. i kemi, arbejder som miljøsagsbehandler i Aarhus Kommune – og kunne straks se potentialet i den nye uddannelse.

– En af mine arbejdsopgaver er at føre tilsyn med risikovirksomheder, det vil sige virksomheder, der for eksempel har et stort oplag af farlige stoffer. Selvom mit ansvarsområde er miljøbeskyttelsesloven, så kræver Risikobekendtgørelsen, at mange forskellige myndigheder og fagligheder er involveret og samarbejder i tilsynet med risikovirksomhederne. Den nye masteruddannelse i risikostyring vil klæde medarbejdere bedre på til dette komplekse arbejde, fordi uddannelsen er tværfaglig, siger hun.

Anne Haarmark er nu en del af et kernenetværk omkring den nye masteruddannelse, som løbende konsulteres omkring det faglige indhold i uddannelsen.

ATA

MASTER | RISIKOSTYRING

Master i Risikostyring inden for Miljø og Sundhed er en toårig deltidsmasteruddannelse på kandidatniveau, der udbydes af Aarhus Universitet og afholdes i Emdrup, København. Masteruddannelsen er tværfaglig, og kursisterne møder forskere fra blandt andet sociologi, biologi, anvendt matematik og ingeniørvidenskab. Masteren er tilrettelagt som en toårig deltidsuddannelse med en problembaseret tilgang, så undervisningen kan understøtte arbejdsmæssige opgaver under selve uddannelsen, alt efter kursistens ønsker og behov. Læs mere om Master i Risikostyring inden for Miljø og Sundhed:

www.scitech.au.dk/mrms

1948

I The Great Book, en drabelig gangprotokol for kollegiegang 2,2, findes en serie fotos fra en specialeaflevering anno 1948. Heri meddeles det, at straks, da stud.mag. Jens Bertelsen trådte ud af sit kollegieværelse få minutter før afleveringsfristen, befandt han sig under en baldakin, som bestod af et divantæppe, og hvis fire søjler var lig med to kisteskafter og to knækkede fiskestænger. Undervejs til universitetskontoret istemte det baldakinbærende kor en hyldestsang – hvori sætningen "han skal aflevere speciale" blev gentaget et antal gange – og som det fremgår af billedet, blev specialet ikke bare båret på normal vis, men af en gangfælle ligefrem frembåret på et ceremonielt fremholdt stykke stof – som var der tale om katolske insignier. Efter aflevering returnerede processionen til kollegiet, mens "koret" afsang en variation af hyldestværket. Nu lød det: "Han har afleveret speciale. Han har ..." osv. (To kollegianere, Schovsbo og Ægidius, agerede "pressefotografer", her Schovsbo).

AU

i sort/hvid

AF PALLE LYKKE
Universitetshistorisk Udvalg

Fra processionernes og triumftogenes tid

For cirka 40 år siden afskaffedes det anciennitetsbestemte hierarki, der hidtil havde hersket på de enkelte kollegiegange – fra "skideindflytter" til "gangældste" – og samtidig forsvandt det fællesskab, som havde gjort det meningsfuldt at udføre ceremonielle handlinger sammen. Det vil nok være en overdrivelse at hævde, at for eksempel processioner florerede inden da, men de fandt sted, og en del er dokumenteret i de bevarede gang- og køkkenprotokoller fra Parkkollegierne i Aarhus.

En fest blev det næsten altid til, når gangfæller havde bestået sidste eksamen og var blevet kandidater, men af og til blev der gjort ekstra meget ud af fejringen og ligefrem foranstaltet en ceremoni, der gerne udførtes med et passende glimt i øjet.

Typisk synes der at have været tale om en procedure, hvor gangfæller stod klar, når den nyslåede kandidat forlod eksamenslokalet. Første trin var da at iføre kandidaten en særlig dragt og/eller hovedbeklædning, og næste var at være klar med et befordringsmiddel, som var et triumftog værdigt – ofte et ganske særligt køretøj eller et solidt pattedyr.

Når der var tale om umotoriserede processioner, skred hovedpersonen ofte værdigt af sted til fods eller på hest under en baldakin båret af fire gangfæller – og tilsvarende kunne såmænd også finde sted allerede ved aflevering af speciale. Hvis en baldakin ikke kunne sammenflikkes, måtte man klare sig med en paraply. Det var ikke ualmindeligt, at der lød sang, og ret ofte var også en trompet involveret.

Blandt de anvendte transportmidler ved disse "triumftog" kan nævnes barnevogn, sæbekassevogn, veteranbil, romersk stridsvogn, ambulancebære og stige samt elefant og hest.

Som antydning var det dog – at dømme efter Parkkollegiernes gang- og køkkenprotokoller – forbeholdt de færreste, at der blev gjort så meget ud af dem.

Hvor intet andet er oplyst, tilhører billederne Universitetshistorisk Udvalg.

1955

Da Niels Hobolth den 24. juni 1955 klokken 17.30 blev færdig med sin medicinske kandidatsamen, blev han af gangfæller fra kollegiegang 6,3 iført en "fin sort kappe og doktorhat" og placeret i den "mukkebik", som var lånt til formålet, og derpå kørt i triumftog fra Kom-munehospitalet, hvor sidste eksamen havde fundet sted, og op gennem Universitetsparken til kollegiet. Inden køreturen overøste man ham med de "slagord", som man var blevet enige om ved et møde på gangen samme eftermiddag. Han blev desuden kåret til "gangens æresdoktor" ved skulderslag med en spadserestok. Og som sin "første vigtige embedshandling" underskrev han "under almindelig jubel en recept på en kasse guldbajere."

1954

FOTO: LOKALHISTORISK SAMLING, ÅKB

1963**1961**

I sine upublicerede erindringer (i Universitets-historisk Udvalgs arkiv) fortæller speciallæge, dr.med. og forhenværende direktør Ib Andersen følgende om situationen i juni 1961:

"Mit sidste eksamensfag var gynækologi og fødselslære, og da jeg var færdig, blev jeg ved udgangen fra Fødselsanstalten modtaget af mine forældre, min kæreste og mine kammerater fra gangen på kollegium 9. De ikklædte mig babytøj, udstyrede mig med en kæmpesut med en øl i, anbragte mig i en barnevogn og kørte mig den korte vej hjem til kollegium 9, hvor vi derefter festede."

På billedet er man på vej op ad den brolagte Nørrebrogade.

FOTO: LOKALHISTORISK SAMLING, ÅKB

1964**1971**

"Per Sten og Ellen blev færdige på samme dag [...] og gangen drak den ganske nat." Sådan hedder det i gangprotokollen for kollegiegang 6,3. Det var i juni 1971, og de to blev fejret hver for sig med en times mellemrum – formentlig i den rækkefølge, hvori de bestod sidste eksamen. Fejringen foregik ved at transportere kandidaten på en stige under samtidig viften med små flag – og det overleverede billedmateriale kan måske siges at dokumentere en vis overmodighed i den seneste af fejringerne, idet stigen med kandidaten nu er rykket op på gangfællernes skuldre, hvor den ved første fejring blot blev båret med hænderne. De fejrede var cand.med. Per Sten Jørgensen og cand.jur. Ellen Margrethe Thomsen.

” DET UNGDOMMELIGE
ER BLEVET IDEALET
FOR, HVORDAN MAN SKAL
VÆRE SOM INDIVID.

I EVIG UDVIKLING.

